

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Katedra sociologie**

Bakalářská práce

Romana Imříšková

**Mládež, vrstevnické skupiny a delikvence:
sekundární analýza výzkumu ISRD-2**

**Youth, Peers, and Delinquency:
A Secondary Analysis of Survey ISRD-2**

Praha 2010

vedoucí: Mgr. Zuzana Podaná

Poděkování

Tímto bych chtěla moc poděkovat především vedoucí své bakalářské práce, Mgr. Zuzaně Podané, za veškerou pomoc a čas, který mi věnovala, a za její rady nejen ohledně empirického zpracování dat, dále také Mgr. Jakubu Holasovi a panu PhDr. Kazimíru Večerkovi za cenné připomínky k problematice delikvence mládeže.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 10. 5. 2010.

podpis

Anotace

Mládež, vrstevnické skupiny a delikvence: sekundární analýza výzkumu ISRD-2

Tématem této bakalářské práce je problematika vrstevnických skupin a kamarádů jedince v souvislosti s delikvencí, přičemž jsou použita data z mezinárodního self-reportového výzkumu ISRD-2. Důraz je kladen na empirické zpracování vybraných faktorů, které naznačují souvislost ne/delikvence jedince a jeho kamarádů. Těmito faktory jsou: existence delikventních kamarádů a jejich počet, způsob trávení volného času, velikost vrstevnické skupiny a věk jedince v porovnání s věkem jeho skupiny přátel. Práce se věnuje spojení mezi jednotlivými indikátory a delikvencí.

Klíčová slova: delikvence mládeže, vrstevnické skupiny, delikventní kamarádi,

Abstract

Youth, Peers, and Delinquency: A Secondary Analysis of Survey ISRD-2

This thesis deals with the issue of peers and peer groups in connection with delinquency and uses the data from self-report survey ISRD-2. Main part of this work is empirical analysis of selected elements influencing non/delinquency of individual and his peers. These elements are: existence of delinquent peers and their number, way of spending leisure time, size of peer group and age of individual in comparison with age of his peers. Relations between these elements and delinquency are researched in this thesis.

Key words: juvenile delinquency, peer groups, delinquent friends,

Obsah

1. Úvod	5
1.1. Vybrané teorie sociální deviace	7
1.2. Základní informace o výzkumu	11
2. Delikventní kamarádi a jejich počet	14
2.1. Významnost vztahu delikvence kamarádů a delikvence respondenta	15
2.1.1. Měkké nebo tvrdé drogy	15
2.1.2. Krádež z obchodu	16
2.1.3. Vloupání, vyhrožování a zbití	18
2.1.4. Rozdíl versatility u jednotlivých delikventních činů	19
2.2. Počet delikventních kamarádů	20
2.3. Shrnutí	21
3. Trávení volného času s kamarády	23
3.1. Základní informace	23
3.2. Rozdíly v trávení volného času podle věkové skupiny	24
3.3. Porovnání způsobů trávení volného času mezi děvčaty a chlapci	25
3.4. Způsob trávení volného času podle velikosti skupiny přátel	26
3.5. Shrnutí	28
4. Velikost vrstevnických skupin a jejich souvislost s delikvencí	29
4.1. Průměr indexu versatility za poslední rok	30
4.2. Doba strávená denně se svými přáteli	31
4.3. Shrnutí	35
5. Komparace věku respondenta a věku přátel z jeho skupiny: souvislost s delikvencí	36
5.1. Index versatility za poslední rok	37
5.1.1. Míra delikvence u respondenta podle věku	37
5.1.2. Míra delikvence respondenta podle věku jeho skupiny přátel	39
5.2. Akceptování ilegálních věcí ve skupině	40
5.3. Dělání ilegálních věcí ve skupině	42
5.4. Shrnutí	44
6. Závěr	45
7. Literatura	47
8. Přílohy	50

1. Úvod

Problematika delikvence mládeže je často diskutovaným tématem v rámci studia sociálních deviací a kriminologie a také složitým, protože je spojena s celou řadou faktorů, z nichž některé jsou více, jiné méně významné a u některých těchto indikátorů platí rozporuplnost, co se týká výsledků z některých zahraničních výzkumů. Tato práce se orientuje na tematiku skupin a kamarádů u mladých ne/delikventů, přičemž využívá empirická data a zaměřuje se pouze na některé vybrané specifické indikátory.

Delikvence mládeže je typická pro svou skupinovou charakteristiku (Gottfredson a Hirschi, 1990; 139). Delikventní činy jedinců se velmi často dějí ve skupinách, protože právě skupina vrstevníků je zásadní entitou pro utváření norem, hodnot a vztahů. Z některých amerických výzkumů vyplývá, že kamarádi respondenta jsou právě jedním z hlavních faktorů, který souvisí s delikvencí mladistvého.¹

Nicméně to, že je jedinec delikventní a má i delikventní kamarády ještě neznamená, že ho tito kamarádi donutí k delikventní činnosti. Je třeba si uvědomit, že pokud vezmeme v potaz delikventní skupiny mladistvých, nabízí se nám vícero možností vzorců chování. Vhodnou typologii sestavil Travis Hirschi (2002) ve své knize *Causes of Delinquency*. Navrhl 4 typy člena ve skupině, a to jak delikventní, tak i nedelikventní.

- (1) První typ je člen delikventního gangu (*member of delinquent gang*), který je delikventní stejně jako zbytek skupiny.
  - (2) Zlí kamarádi (*evil companions*), kde jedinec je nedelikventní, ale blízcí kamarádi jsou delikventi.
  - (3) Zkažené jablko (*bad apple*), zde je jedinec delikvent, ale jeho blízcí kamarádi nejsou.
  - (4) Hodný chlapec (*good boy*) jako nedelikventní jedinec stejně jako jeho blízcí kamarádi.
- (Hirschi. 2002; 148)

Právě tato typologie je výborný příklad pro to, abychom se nedívali na shodnou delikvenci jedince a zároveň jeho kamarádů jednostranně. Náš respondent nemusí být pouze oběť, která je vystavena sociálnímu tlaku ze strany skupiny a je tak donucena k delikventnímu chování, ale naopak to může být i dominantní osoba v této skupině a přímo k delikventní činnosti vybízet nebo i nutit. Jedinec nejen v tomto věku hledá a navazuje přátelství s lidmi s podobnými nebo shodnými zájmy, což je případ i delikventní činnosti. Přátelí se tak jednoduše s vrstevníky,

---

¹ Např. Hirschi, 2002; 160. Kuchta a Válková, 2005; 270.

kteří mají shodné zájmy jako on, v tomto případě jsou tyto zájmy delikventního charakteru. Podobnou hypotézu ověřili Glueckovi (1964), kteří zjistili, že většina chlapců byla delikventní ještě dříve, než se stali členy samotné delikventní skupiny, což dokazuje, že situace pouhé oběti sociálního tlaku je příznačná pouze pro menší počet mladistvých delikventů.

Shodná delikvence jedince a jeho kamarádů tedy může mít mnoho příčin. Zde se zaměříme jen na některé vybrané body, které zkoumají a zpřesňují souvislosti mezi jedincem a jeho ne/delikventními kamarády. Samozřejmě předpokládaných faktorů, které ovlivňují delikvenci jedince a jeho přátel, je celá řada, nicméně nemáme pro jejich analyzování dostatek dat, a proto se podíváme jen na některé vybrané indikátory, u kterých předpokládáme, že by mohly mít význam a mohly by souviset při porovnávání páchaní delikvence jedincem a delikvence jeho kamarádů.

Výzkumů na problematiku mladého jedince a jeho ne/delikventních přátel je velmi mnoho, obzvláště ve Spojených státech amerických. Některé více, jiné o trochu méně, nicméně většina z nich potvrdila vysokou souvislost mezi ne/delikventními přáteli a ne/delikventní činností jedince. Souvislost a síla vztahu se také může měnit s věkem jedince, protože významnost kamarádů se výrazně zvyšuje v době, kdy jedinec přestává být pod kontrolou a řízením svých rodičů (Farrington, 1996; 23).

Někteří autoři vytvořili nové pojmy pro situaci, kdy souvislost delikvence jedince a jeho kamarádů je vysoká. Elliott a kol. (1985) nazývají situaci, kdy je jedinec naveden na spáchání delikvence přáteli „*flocking*“ (seskupování) nebo také „*feathering*“ (rozzrůstání se). V daném smyslu jde o přibývání počtu delikventních přátel tím způsobem, že jedinec přivede do delikventní skupiny své kamarády nebo jednoduše navede další jedince k delikventní činnosti.

Často je rozlišována delikvence příležitostná a kariéra delikventa podle počtu a závažnosti spáchaných delikventních činů. Především západní společnosti považují právě příležitostnou delikvenci u mládeže a mladistvých za normální projev „mladistvé rebelie“ a obvyklou část vývoje. V případě kariéry delikventa se pak delikvence i kriminalita stávají způsobem života, který je především založen na prezentismu a krátkodobé perspektivě. (Meyrand, 2006)

Pojem delikvence u mládeže může být podle Kuchty a Válkové (2005) pojat ve dvou smyslech, v tom širším je delikvence charakterizována už od jednání, které není příliš nebezpečné pro společnost, a proto není ani trestným činem, k vážnějším trestným činům. V některých případech u méně vážnějších forem delikventního chování u mládeže se jedná také o tzv.

statusové delikty, tedy jde o činy, které jsou nežádoucí u dětí, nicméně pro dospělé delikventní nejsou. Jsou to např. kouření, záškoláctví, pití alkoholu apod. V užším pojetí pojmu delikvence se mluví vyloženě o kriminalitě dětí a mladistvých. (Kuchta a Válková, 2005; 266 - 267)

Cloward a Ohlin (1966) se také zabývali pojmem delikvence, a to především v protikladu proti pojmu deviace. Delikvenci podle nich vystihují dvě charakteristiky, jedná se o chování, které porušuje základní normy společnosti, a pokud je odhaleno, je odsouzeno příslušníky trestní justice. (Cloward a Ohlin, 1966; 3)

V této práci je používáno širší pojetí pojmu delikvence, tedy za delikventní chování jsou považovány jak statusové delikty (pití alkoholu nebo užívání drog), tak i samozřejmě vážnější nezákonné aktivity (krádež, vloupání nebo zbití).

V první řadě se zde podíváme blíže na některé vybrané teorie deviací, které jsou v této práci využívány, stručně si také představíme výzkum, z kterého čerpáme data. Posléze budeme empiricky zkoumat souvislosti mezi pácháním určitého delikventního činu kamarády respondenta a pácháním toho stejného delikventního činu samotným respondentem. Zaměříme se i na počet delikventních kamarádů a zda souvisí s delikvencí jedince. Další důležitou tematikou je trávení volného času respondenta a jeho kamarádů. Podíváme se přitom na odlišnosti v trávení volného času nejen mezi pohlavími, ale také podle věku nebo dle velikosti skupiny přátel. Na velikost skupiny přátel se podrobněji podíváme přímo ve čtvrté kapitole. Poté rozebereme i věk respondenta v porovnání s věkem jeho přátel. Budeme komparovat respondenta, který má starší kamarády a zda to koreluje s jeho delikvencí, oproti respondentovi, který má stejně staré nebo dokonce mladší kamarády. Teď se ovšem podívejme na některé vybrané teorie sociální deviace.

1.1. Vybrané teorie sociální deviace

Nyní se podíváme na klasifikaci teorií sociální deviace a na některé vybrané teorie sociální deviace, které se pokoušejí nalézt příčiny delikvence nebo deviace především v sociálních vazbách.

Podle Munkové (2001) lze teorie sociální deviace rozdělit na několik kategorií podle škol a směrů myšlení. První je Chicagská škola, která se dělí na teorie sociální ekologie, teorie sociální dezorganizace a teorie diferencované asociace, přičemž poslední ze zmiňovaných klade velký důraz na malé intimní skupiny a sociální interakce. Za další odvětví lze považovat teorie anomie Émila Durkheima a R. K. Mertona. Pod teorie kultur a subkultur řadíme teorie napětí, zde

se podíváme blíže především na teorii nelegitimních příležitostí Richarda Clowarda a Lloyda Ohlina. Pod teorie napětí zařazuje Munková (2001) mimo jiné i koncepci neukotvenosti (drift theory), jejíž zakladatel je D. Matza. Další kategorií jsou teorie sociální kontroly, které spojuje otázka, proč lidé vůbec dodržují normy. S teorií sociální kontroly jsou spjata i jména Travis Hirschiho a Michaela Gottfredsona, jejichž pohled na danou problematiku níže ještě přesněji rozvedeme.

Velmi významnou teorií je teorie labellingu (etiketizační teorie), kterou se zabývali např. E. Lemert, E. Goffman nebo H. Becker. Nesmíme zapomenout zmínit ani teorii sociální deviace, která je silně zaměřena na fenomenologii, a také radikální kriminologii, do které patří např. i Birminghamská škola zabývající se v 70. letech například novým fenoménem přepadení (mugging) ve Velké Británii. (Munková, 2001)

Nyní se zaměříme na vybrané teorie sociální deviace, které jsou pro tuto práci obzvláště relevantní. Konkrétně pojednáme o teorii nelegitimních příležitostí, teorii sociální kontroly a obecné teorii kriminality.

Ve své knize *Delinquency and Opportunity* R. Cloward a L. Ohlin (1966) rozvíjejí svou teorii nelegitimních příležitostí, zabývají se přitom delikventními gangy a subkulturami ve velkých městech, které jsou složené z chlapců v adolescentním věku patřících do nižších sociálních tříd, přičemž ovšem uznávají, že takovéto skupiny se mohou vyskytovat v některých případech i u středních tříd. Rozlišují tři typy delikventních subkultur, a to kriminální, konfliktní a retreatistickou (někdy překládáno jako rezignující či úniková). Kriminální subkultury jsou zaměřené na činy, kterými získávají majetek a peníze, konfliktní subkultury jsou orientované na násilí a pro retreatistické subkultury je typické užívání drog. (Cloward a Ohlin, 1966: 1)

Hlavním kritériem pro rozpoznání delikventní subkultury je podle nich přítomnost delikventních norem uvnitř skupiny a samozřejmě i provádění delikventních aktivit, což je nutný požadavek pro každého člena, aby mohl být podporován ostatními členy dané delikventní subkultury.

Teorie nelegitimních příležitostí je řazena pod teorie napětí, protože podle autorů jsou adolescentní jedinci vystavováni frustraci, která pramení z jejich sociální, ekonomické a zákonné závislosti. Následkem frustrace je konstantní tlak, který způsobuje páchaní deviantních činů. (Cloward a Ohlin, 1966: 55)

Delikventní adolescentní skupiny jsou velice často spojeny s kriminálními skupinami dospělých jedinců, a to především v případě, že jsou tyto adolescentní skupiny obratné a rychlé v učení se kriminálním technikám. V takovém případě mohou být jednotliví členové rekrutováni z adolescentní skupiny do kriminální komunity dospělých. (Cloward a Ohlin, 1966)

Utváření gangů, delikventních subkultur a vykonávání delikventní činnosti především u adolescentních chlapců může být způsobeno také touhou se maskulinně identifikovat, v obraně proti femininní identifikaci, proto je pro chlapce v adolescentním věku důležitá maskulinita a její projevy. Veliký důraz je přitom kladen na tvrdost (toughness), která je reprezentována fyzickými schopnostmi a vlastnostmi chlapce. Delikventní jedinec nepatřící do delikventní skupiny je podle autorů více náchylný k ambivalentním pocitům vůči normám společnosti, více zažívá pocity viny a snaží se jich zbavit psychickými mechanismy, které navrhli i Matza a Sykes pod názvem techniky neutralizace. Pokud ale delikventní jedinec patří do delikventní subkultury, ta zajišťuje legitimizaci jeho chování, které je jinak většinovou společností neschvalováno. Tato legitimizace je udržována pomocí ujišťování a ospravedlňování daného chování, což Cloward a Ohlin (1966; 138) nazývají jako racionalizace. Tyto procesy racionalizace ochraňují jedince proti sebeobviňování nebo obviňování ostatních účastníků delikventní aktivity, až se jedinec naučí tyto procesy pro legitimizaci chování, pak se teprve stává delikventem. Ovšem delikventní subkultura se stane gangem až v případě, že má společného nepřítele, protože se v této chvíli začíná upevňovat skupinové vědomí a členové si začínají být navzájem bližší. (Cloward a Ohlin, 1966; 142)

Hlavním závěrem tohoto díla a právě vysvětlení názvu této teorie (teorie nelegitimních příležitostí) je přesvědčení, že musíme zkoumat strukturu příležitostí k nezákonnému jednání, která se objevuje v okolí jedince. Nelegitimními příležitostmi mohou být i např. delikventní subkultury ze sousedství jedince. Charakteristika příležitostí v dané lokalitě přitom ovlivňuje, který typ delikventní subkultury z uvedených tří vznikne. (Cloward a Ohlin, 1966)

Druhou teorií, o kterou se zde budeme opírat, je teorie sociální kontroly představená **Travisem Hirschim**. Hirschi ve své knize *Causes of Delinquency* (2002; první vydání 1969) identifikoval čtyři hlavní elementy, které zabraňují tomu, aby jedinec páchal kriminalitu. Je to vazba k ostatním (attachment), závazek ke konformitě (commitment to conformity), angažovanost v jiných aktivitách (involvement) a víra v normy a hodnoty (belief). Vazba k ostatním představuje sensitivitu jedince k názorům ostatních lidí, interpersonální konflikty a stupeň internalizace norem dané společnosti. Závazek ke konformitě reprezentuje kalkulaci rizik,

člověk něco investoval, ale deviantním chováním riskuje ztrátu investic, strach mu tak zabrání ve spáchání nezákonného činu. Další element, angažovanost v jiných aktivitách, ztělesňuje jednoduchý fakt, a to, že pokud je jedinec příliš zaneprázdňen jinými aktivitami, nemůže logicky najít dostatek času k páčání delikvence. Víra v normy a hodnoty dané společností je podle autora přítomna dokonce i u jedinců, kteří je porušují. Hirschi rozebírá i vzájemné vztahy mezi těmito jednotlivými elementy.

Autor upozorňuje na fakt, že delikventní jednání nemusí být odpověď na tlak jiných osob, a to i v případě, že je jedinec v přítomnosti těchto osob. Neexistuje přímý důkaz, že vazba ke kamarádům napomáhá delikvenci jedince. Pokud subkultura kamarádů vyžaduje delikventní chování, pak vazba k nim podporuje delikvenci jedince, na druhou stranu také ale platí, že pokud je subkultura kamarádů konformní vůči normám a hodnotám většinové společnosti, pak vazba k těmto osobám posiluje konformitu jedince. Přitom děti, které jsou bližší svým kamarádům, mají také velmi pravděpodobně bližší vztah se svými rodiči. Čím více je dítě delikventní a čím více jsou i jeho přátelé delikventní, tím více si jedinec myslí, že jeho přátelé nejsou hodni respektu.

Hirschi také rozebírá, kdy se má chlapec považovat za delikventního. Neurčuje to první ani třetí delikventní čin, který spáchá, ale častá kombinace opakování činů, které charakterizují jedince a odlišují ho jako pravého delikventa od pseudo-delikventa a dále samozřejmě od nedelikventa. (Hirschi, 2002; 49)

Další teorií, na kterou zaměříme pozornost, je obecná teorie kriminality (general theory of crime - GTC) **Gottfredsona a Hirschiho** (1990), která se také řadí pod teorie sociální kontroly. Tato teorie se zaměřuje především na míru sebekontroly u jedince, která je hlavní determinantou pro nezákonné jednání, přičemž vysoká sebekontrola redukuje možnost spáchání kriminálního činu. U jedinců s vysokou sebekontrolou tak je mnohem nižší pravděpodobnost u všech věkových skupin a během všech etap života, že se zaplete do ilegálních aktivit nehledě na ostatní osobnostní charakteristiky. Tedy sebekontrola je jediná osobnostní charakteristika, která výrazně předpovídá deviantní chování. Kriminální činy podle Gottfredsona a Hirschiho (1990) jsou zaměřeny na okamžité uspokojení tužeb, tedy hlavní charakteristika lidí s nízkou sebekontrolou je tendence mít vše hned a okamžitě. Tato vlastnost koreluje i v případě školy u psaní domácích úkolů, přičemž platí, že studenti, kteří dělají poctivě domácí úkoly, tak myslí na zítřek a mají dlouhodobější pohled do budoucnosti. Lidé mající nízkou sebekontrolu častěji nemají rádi uspořádání, která vyžadují disciplínu, dohled a sebeovládání, jedná se tedy např. o školu, práci i

domov. Tito jedinci tak mají větší sklon trávit volný čas v ulicích, a to především ve věku adolescence. (Gottfredson a Hirschi, 1990)

Děti, které mají nízkou sebekontrolu, jsou dobrodružné, bezstarostné až bezohledné povahy. Tyto děti často spolu vytvoří skupinu, která má větší tendence páchat nezákonné aktivity. V takovéto skupině se jedinci učí během skupinové interakce a jejich delikventní chování je posilováno odměnou ze strany skupiny, tato odměna přitom převažuje potenciální tresty či ztráty.

Autoři uvádějí další aspekty, které zvyšují pravděpodobnost spáchání delikventního činu jako jsou slabé sociální vazby (attachment) nebo kriminální příležitost (opportunity), nicméně jedinec, který se setká s kriminální příležitostí, ale přitom má vysokou míru sebekontroly, delikventní čin nespáchá, tedy sebekontrola je tak tím klíčovým indikátorem.

Obecná teorie kriminality je podle jejích autorů jedinou teorií, která dokáže překlenout mezikulturní propast, jež dělá problémy jiným teoriím sociální deviace. Sebekontrola totiž je přítomna u všech ras, národů a kultur, což znamená, že tato teorie může mít univerzální platnost. (Gottfredson a Hirschi, 1990)

Blíže jsme specifikovali vybrané teorie sociální deviace, na které budeme odkazovat v dalších kapitolách této práce. Nyní je potřeba přiblížit výzkum a z něj čerpaná data, která jsou použita v naší sekundární analýze.

1.2. Základní informace o výzkumu

Analyzovaná data pocházejí z mezinárodního výzkumu ISRD-2 (International Self-Report Delinquency Study 2), kterého se zúčastnilo 33 zemí z celého světa včetně České republiky. Výzkum pro Českou republiku realizovala Katedra sociologie FF UK v Praze během let 2006 až 2007. Jednalo se o dotazníkové šetření založené na self-repotech, tedy respondenti sami o sobě vypovídali, jaké delikventní činy spáchali. Vybralo se 3255 dotazníků, přičemž ale kvůli nadreprezentaci Prahy a Plzně musela být data vážena a konečný soubor zahrnuje 2283 pozorování. Data jsou samozřejmě reprezentativní podle procentuálního zastoupení u pohlaví, poměru základních škol a gymnázií (87% ZŠ vůči 13% gymnázia) a také podle ročníků. Výzkumu se zúčastnily 7. až 9. třídy, přičemž každá třída zahrnuje zhruba 1/3 respondentů. Podle věku se jedná o 12leté až 17leté respondenty, nicméně 16letí a 17letí mají velmi nízké zastoupení, a to v absolutním počtu 21 a 3, proto jsou z analýz tyto dvě poslední věkové skupiny

vynechány. Více informací viz publikace *Česká mládež v perspektivě delikvence: Výsledky mezinárodního výzkumu ISRD-2* (Podaná a Buriánek, 2007).

V dotazníku ISRD-2 bylo rozpracováno několik témat jako např. životní podmínky jedince, vztahy v rodině, viktimizace respondenta, trávení volného času, skupina kamarádů a její charakteristiky nebo sebekontrola jedince. Nechyběly ani otázky na školu, vztah jedince ke škole a přístup k učení, na blízké okolí a sousedství respondenta, delikventní činy spáchané kamarády respondenta i samotným respondentem a nakonec i na důležitost názorů rodičů, učitelů a prarodičů.

Mezi zahrnuté delikventní činy patří pití piva/vína, pití tvrdého alkoholu, užití konopí/marihuany/hašiše, užití drogy jako je extáze nebo speed, užití drogy LSD/heroin/kokain, dále vandalismus, krádež z obchodu nebo ze supermarketu, vloupání, krádež kola nebo skútru, krádež motorky nebo automobilu, stahování a kopírování z počítače hudbu nebo filmy, nabourání se do cizích sítí na počítači, krádež něčeho z auta, krádež peněženky nebo kabelky, nošení zbraně, vyhrožování zbraní nebo zbitím, účast na skupinové bitce, zbití nebo zranění někoho a prodávání drog. U každého delikventního činu jsou kromě otázky, zda daný delikventní čin jedinec spáchal, také dotazy na to, v kolika letech čin provedl poprvé, zda k němu došlo během posledních 12 měsíců (u méně vážnějších delikventních činů za poslední měsíc). Zjišťováno bylo i s kým provedl respondent daný delikventní čin v posledním případě, zda na to někdo přišel a také jestli byl potrestán. (viz Přílohy – Dotazník ISRD-2)

V této práci jsou použita pouze vážená data. Nyní se podívejme na některé proměnné, u kterých je potřeba blíže vysvětlit jejich charakteristiku. Především se jedná o index versatility za poslední rok, který je zde využíván velmi často. Tento index je vypočten dohromady ze 14 delikventních činů, přičemž zde není zahrnuto pití alkoholu (nejen piva/vína, ale také tvrdého alkoholu) a užívání měkkých drog (v dotazníku se jedná pouze o otázku č. 51, která zahrnuje marihuanu, hašiš nebo konopí). Je tedy složen od užívání tvrdých drog, krádeže v obchodě nebo v supermarketu směrem k vážnějším delikventním činům.²

---

² Index versatility za poslední rok zahrnuje vandalismus, krádež v obchodě, vloupání, krádež auta, nabourání se do cizích sítí na počítači, krádež z auta, krádež peněženky, tašky, kabelky apod., dále nošení zbraně, vyhrožování kvůli získání peněz nebo nějaké věci, účast na skupinové bitce, zbití nebo zranění jiného člověka, prodávání nebo zprostředkování drogy a užití tvrdých drog (extáze/speed a LSD/heroin/kokain).

Index versatility

... určuje, kolik procent ze všech možných zkoumaných delikventních činů jedinec spáchal. Přednost tohoto ukazatele spočívá v tom, že měří nejen rozsah zapojení se do delikvence, ale nepřímo také i závažnost skutků. (Podaná a Buriánek, 2007; 12)

Další specifickou proměnnou je spáchání delikventního činu v posledním případě se svými vrstevníky. Samozřejmě poslední případ rozhodně nemusí znamenat tu nejčastější možnost, nicméně na druhou stranu se zde nemusíme obávat výrazného vychýlení z normálu. Z procentuálního zastoupení u spáchání delikventního činu v posledním případě se svými vrstevníky tedy nelze dělat jednoznačné závěry o nějaké pravidelnosti nebo o zvyku, přesto nám tato proměnná může přinést hodnotné informace o některých tendencích (jako např. které delikventní činy se odehrávají především ve skupinách a které jsou naopak páčány jednotlivci).

2. Delikventní kamarádi a jejich počet

V této kapitole se budeme zabývat zejména souvislostí delikventních kamarádů a delikvence samotného respondenta. Zaměříme se tedy na otázku č. 48 z ISRD-2 a budeme ji porovnávat s několika dalšími proměnnými. Zde je pro připomenutí přesné zadání otázky č. 48.

48.	Mladí lidé někdy dělají i zakázané věci. O kolika svých kamarádech víš, že udělali některé z následujících věcí? (Odpověz prosím na všechny otázky)		
	(buď zaškrtni „ne“ nebo vyplň počet)	(zaškrtni)	(odhadni počet)
48.1	Mám kamarády, kteří zkusili měkké nebo tvrdé drogy jako konopí, hašiš, extázi, speed, heroin nebo kokain.	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.2	Mám kamarády, kteří někdy ukradli něco z obchodu nebo supermarketu.	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.3	Mám kamarády, kteří se vloupali do budovy s cílem něco ukrást.	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.4	Mám kamarády, kteří někomu vyhrožovali zbraní nebo zbitím, aby jim vydal peníze nebo nějakou věc.	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.5	Mám kamarády, kteří někoho zbili nebo těžce zranili holí, nožem nebo něčím podobným?	☐ ne	ano, ____ kamarádů

Bohužel tato otázka nám neukazuje, jak moc blízcí jsou kamarádi respondenta, kteří páchají delikvenci, a také je vícero možností, jak se respondent dozvěděl o delikventní činnosti svého kamaráda. Mohl být svědkem nebo mu to řekl přímo delikventní kamarád, další možností je, že to zaslechl od nějaké třetí osoby. Tato informace by nám podchytila hodnověrnost odpovědi respondenta.

V této otázce je, jak vidíme, několik kategorií podle charakteristiky delikventního činu. Na dalších stránkách dotazníku jsou velmi podobné otázky zaměřené přímo na respondenta, zda on spáchal některý z daných delikventních činů. Díky tomu můžeme porovnat, zda respondent, který má kamarády páchající určitý delikventní čin, také spáchal ten samý delikventní čin.

U každé kategorie byl posuzován rozdíl mezi jedinci, kteří mají kamarády, co spáchali daný delikventní čin v kategorii a těmi respondenty, kteří odpověděli, že nemají žádného kamaráda, který provedl daný delikventní čin. Rozdíly byly posuzovány vždy u spáchání

delikventního činu, zda ho v posledním případě spáchal respondent se svými vrstevníky, posuzován byl také rozdíl u indexu versatility za poslední rok a nakonec souvislost počtu delikventních kamarádů.

2.1. Delikvence kamarádů a delikvence respondenta

2.1.1. Měkké nebo tvrdé drogy

V této sekci se budeme zabývat otázkou č. 48.1., která je zaměřená na užití drog kamarádů respondenta, a to měkkých i tvrdých (dohromady tato podotázka obsahuje 6 typů drog: konopí, hašiš, extáze, speed, heroin, kokain). Užívání drog adresované na samotného respondenta je rozloženo do 3 samostatných otázek podle typu drog (otázky č. 51 až 53).

- 51.** Užil/a jsi někdy konopí, marihuanu nebo hašiš?
- 52.** Zkusil/a jsi někdy drogy jako extáze nebo speed?
- 53.** Zkusil/a jsi někdy drogy jako LSD, heroin nebo kokain?

První dva podsoubory, které budeme porovnávat, jsou ti respondenti, kteří uvedli, že mají nějakého kamaráda, který zkusil drogy, a respondenti, kteří odpověděli, že nemají žádného kamaráda, který někdy zkusil drogy. Oba tyto podsoubory jsou dostatečně velké pro aplikování analýz (924 a 1143 respondentů).

Z kontingenčních tabulek (adjustovaných standardizovaných reziduí i chí-kvadrát testu) jasně vyplývá, že vztah mezi užíváním měkkých drog respondenta a tím, zda má respondent takto delikventní kamarády je signifikantní, přičemž tento vztah je středně silný, kontingenční koeficient je 0,343 (dále kontingenční koeficient jako CC). Tato signifikance platí při porovnání celoživotní prevalence respondenta pouze u první z otázek (tedy otázka č. 51), protože u dalších dvou je prevalence natolik nízká, že není vhodné provádět na nich některou z analýz.³ Tedy pokud má jedinec kamaráda (kamarády), který užívá drogy, je významně vyšší pravděpodobnost, že i on sám minimálně vyzkoušel nebo užil konopí, marihuanu nebo hašiš.

---

³ Pokud mluvíme o prevalenci, myslíme tím ukazatel zaměřující se na rozšíření provedení daného delikventního činu u dané populace (zde jedinci 7. až 9. tříd) za celý život. Prevalence užití drog u respondentů se vztahuje na poslední 4 týdny, u kamarádů respondenta (otázka č. 48) pak na celý život.

Tab.2.1.1. Kontingenční tabulka kamarádi užívající drogy vs. zda respondent sám někdy užil měkkou drogu

			Celoživotní prevalence užití měkké drogy respondentem		Celkem
			Ne	Ano	
Kamarádi užívající drogy	Ne	Počet	1266	64	1330
		Řádková %	95,2%	4,8%	100,0%
		Adjust. stand. residua	17,3	-17,3	
	Ano	Počet	622	293	915
		Řádková %	68,0%	32,0%	100,0%
		Adjust. stand. residua	-17,3	17,3	
Celkem	Počet		1888	357	2245
	Řádková %		84,1%	15,9%	100,0%

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině $\alpha < 0,05$; CC = 0,343.

Z respondentů s kamarády, kteří užívají drogy, jich téměř třetina (32%) někdy zkusila měkké drogy. Z této třetiny, což je téměř 300 respondentů, jich 94% užilo drogu v posledním případě se svými vrstevníky.⁴ Z výraznosti procentuálního zastoupení užití drogy v posledním případě se svými vrstevníky je zřejmé, že konzumování drog je výsadně skupinovou záležitostí. Ve druhé skupině obsahující respondenty bez takto delikventních kamarádů jich užilo tento druh drog pouze necelých 5%. Rozdíl je tedy značný.

Prevalence u tvrdých drog je velmi nízká, tedy není možno provádět statistické analýzy, nicméně můžeme se podívat na absolutní počty, které nám můžou přinést také nějaké informace. Z 28 respondentů, kteří někdy vyzkoušeli drogy jako je extáze nebo speed, jich 22 odpovědělo, že mají kamarády, kteří užívají drogy. Dále z těchto 22 respondentů 18 jedinců z nich uvedlo, že v posledním případě užilo tuto drogu spolu se svými vrstevníky. Podobné proporce, nicméně o trochu nižší v absolutních číslech, jsou u další skupiny drog, tedy LSD, heroin nebo kokain.

2.1.2. Krádež z obchodu

Další delikventní čin, kterým se budeme zabývat, je krádež z obchodu nebo supermarketu. Pro začátek je znovu potřeba rozdělit všechny respondenty do dvou podsouborů na ty, co mají

⁴ Bohužel je v ISRD-2 v otázce č. 48 použit pojem kamarád a v případě poslední delikvence u jednotlivých delikventních činů pojem vrstevník, samozřejmě tyto dva pojmy nemají stejný význam, což nám ztěžuje interpretaci těchto dvou proměnných.

kamarády, kteří někdy něco ukradli, a na ty, kteří uvedli, že nemají žádného kamaráda, který by někdy něco ukradl z obchodu nebo supermarketu. Oba podsoubory jsou dostatečně velké.

Při zjišťování souvislosti mezi krádeží u respondenta a toho, zda má respondent takto delikventní kamarády, vyšla z chí-kvadrát testu statistická signifikance. Tedy u respondentů s takovými kamarády je významně vyšší pravděpodobnost, že i oni někdy něco ukradli z obchodu nebo ze supermarketu. Procentuální rozdíl je opět veliký, v prvním podsouboru je 37% takto delikventních respondentů, zatímco druhý podsoubor jich obsahuje pouze 8%. Tedy stejně jako u předchozího delikventního činu užívání drog i zde platí, že více jak každý třetí respondent, který má kamarády se zkušeností s krádeží v obchodě, také někdy něco ukradl z obchodu. Síla vztahu je střední (CC = 0,33). Všimněme si ale také, že celkově každý pátý respondent někdy něco ukradl z obchodu nebo ze supermarketu, což je dost vysoké číslo.

Tab. 2.1.2.: Kontingenční tabulka krádež u respondenta vs. krádež kamarádů

		Celoživotní prevalence krádeže u respondenta		Celkem	
		ne	ano		
Krádež u kamarádů respondenta	ne	Počet	1045	91	1136
		Řádková %	92,0%	8,0%	100,0%
		Adjust. stand. residua	16,6	-16,6	
	ano	Počet	697	412	1109
		Řádková %	62,8%	37,2%	100,0%
		Adjust. stand. residua	-16,6	16,6	
Celkem	Počet	1742	503	2245	
	Řádková %	77,6%	22,4%	100,0%	

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$; CC = 0,33.

Pokud vezmeme v potaz jen respondenty s kamarády, kteří někdy něco ukradli z obchodu, pak z nich necelé dvě třetiny (63%) kradli v posledním případě spolu se svými vrstevníky, což potvrzuje některé výsledky z výzkumů, které tento delikventní čin klasifikují jako převážně skupinovou aktivitu stejně jako je užívání drog (Cloward a Ohlin, 1966; 164).

2.1.3. Vloupání, vyhrožování a zbití

Delikventní činy vloupání, vyhrožování a zbití mají velmi nízké prevalence, tedy jejich výsledky bychom měli brát pouze orientačně. U těchto tří závažnějších delikventních činů platí, že u každého z nich uvedlo něco málo přes 100 respondentů, že má kamarády, kteří provedli daný delikventní čin.⁵ I přes tak nízké prevalence u každého zmíněného činu platí, že všechny buňky kontingenční tabulky jsou dostatečně zastoupeny a chí-kvadrát test je statisticky významný. V Tab.2.1.3 vidíme podrobnější charakteristiky jednotlivých zmíněných delikventních činů, přičemž ovšem síly vztahu jsou u každé kategorie slabé.

Tab. 2.1.3.: Tři vážnější delikventní činy

delikventní čin	prevalence delikventního činu u respondenta				
	prevalence	poslední případ*	respondenti s takto DK	respondenti bez takto DK	kont. koef. (CC)
vloupání	25 (1,1%)	18	10%	1%	0,18
vyhrožování	32 (1,4%)	15	7%	1%	0,1
zbití	31 (1,4%)	9	8%	1%	0,13

* Absolutní četnost spáchání daného činu v posledním případě se svými vrstevníky.

DK = kamarádi, kteří provedli delikventní čin z dané kategorie (vloupání, vyhrožování nebo zbití).

Prevalence spáchání vloupání, vyhrožování nebo zbití samotným respondentem jsou velmi nízké, a to pouze kolem 30 respondentů u každé kategorie. Pro orientaci se můžeme podívat, v kolika případech v absolutním počtu spáchal respondent čin v posledním případě spolu se svými vrstevníky.

Pokud porovnáme spáchání daného ilegálního činu u každé kategorie mezi respondenty s delikventními kamarády a respondenty bez delikventních kamarádů, absolutní počty nejsou relevantní, nicméně procentuální zastoupení už nám ukážou rozdíly. Je tedy zřejmé, že sociální tlak ze strany kamarádů nemusí platit jen ve výrazně skupinových aktivitách, jako je užívání drog nebo krádeže v obchodě, ale i u závažnějších delikventních činů jako je vloupání, vyhrožování nebo zbití. U 12 až 15letých jedinců tedy platí, že pokud mají kamaráda, který někdy něco vyloupil, zvyšuje se pravděpodobnost, že také provedli vloupání. Stejná tendence platí i pro delikventní činy vyhrožování, aby mu byla vydána věc nebo peníze, a nakonec i u zbití nebo těžkého zranění holí.

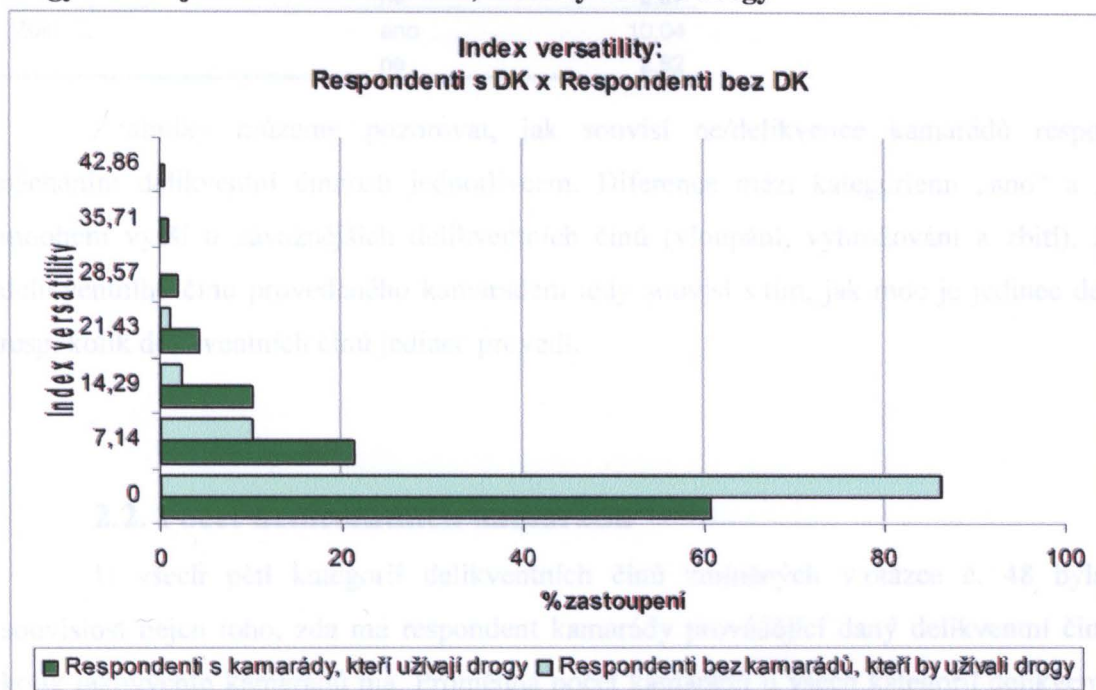
⁵ U vloupání se jedná o 116 respondentů, u vyhrožování 118 a u zbití 114 respondentů.

2.1.4. Rozdíl versatility u jednotlivých delikventních činů

Index versatility za poslední rok byl porovnáván pro naše dva podsoubory (respondenti, kteří mají kamarády, co spáchali daný delikventní čin, a respondenti, kteří uvedli, že nemají žádného kamaráda, který by spáchal ten daný delikventní čin) u každého z pěti zmíněných delikventních činů v otázce č. 48. Nejlépe je rozdíl mezi našimi dvěma podsoubory vidět u procentuálního zastoupení u nulové versatility, tedy v kolika případech respondent nespáchal žádný závažnější delikventní čin (přičemž v indexu versatility nejsou zahrnuty měkké drogy ani alkohol).

Při porovnávání respondentů s kamarády, kteří provedli daný delikventní čin, a respondentů bez takto delikventních kamarádů byla u všech pěti kategorií delikventních činů pozorována jistá podobnost. Pro příklad uvedeme graf 2.1.4. z kategorie užívání drog.

Graf 2.1.4.: Porovnání indexu versatility mezi respondenty, kteří mají kamarády užívající drogy a mezi jedinci bez kamarádů, kteří by užívali drogy

Z grafu je zřejmý rozdíl u procentuálního zastoupení u nulové versatility, ale nejen zde. Dále si všimněme, jak jsou procenta u jednotlivých bodů versatility rozdílná, resp. celá stupnice versatility je posunutá u respondentů s kamarády, kteří užívají drogy, k vyšším hodnotám. To znamená, že respondenti, kteří mají kamarády, co zkusili nebo užívají drogy, spáchali více delikventních činů v porovnání s jedinci, kteří uvedli, že žádného takového kamaráda nemají. Podobné rozdíly u nulové versatility jsou vidět i u ostatních delikventních činů.

V Tab. 2.1.4. porovnáváme průměry indexu versatility za poslední rok u respondenta vzhledem k tomu, zda má kamarády, kteří provedli určitý delikventní čin, nebo nemá. U každého delikventního činu platí, že je statisticky významný rozdíl mezi respondenty s delikventními kamarády a bez delikventních kamarádů, přičemž respondenti s delikventními kamarády mají tendenci páchat více delikventních činů.⁶

Tab. 2.1.4.: Průměr indexu versatility podle toho, zda respondent má nebo nemá kamaráda, který spáchal daný delikventní čin

Delikventní čin u kamarádů	průměr indexu versatility	
Užití drogy	ano	5,14
	ne	1,85
Krádež z obchodu	ano	5,0
	ne	1,37
Vloupání	ano	10,06
	ne	2,83
Vyhrožování	ano	9,22
	ne	2,87
Zbití	ano	10,04
	ne	2,82

Z tabulky můžeme pozorovat, jak souvisí ne/delikvence kamarádů respondenta s pácháním delikventní činnosti jednotlivcem. Diference mezi kategoriemi „ano“ a „ne“ jsou mnohem vyšší u závažnějších delikventních činů (vloupání, vyhrožování a zbití). Závažnost delikventního činu provedeného kamarádem tedy souvisí s tím, jak moc je jedinec delikventní, resp. kolik delikventních činů jedinec provedl.

2.2. Počet delikventních kamarádů

U všech pěti kategorií delikventních činů zmíněných v otázce č. 48 byla zjištěna souvislost nejen toho, zda má respondent kamarády provádějící daný delikventní čin, ale také kolik takovýchto kamarádů má. Proměnná počet kamarádů u všech kategorií delikventních činů nemá normální rozdělení, tedy byly použity neparametrické testy (dvouvýběrový Wilcoxonův test), které prokázaly signifikanci, přičemž pokud respondent provedl určitý delikventní čin, je vyšší pravděpodobnost, že má i více kamarádů, kteří provedli stejný delikventní čin. Obráceně

⁶ Byl proveden dvouvýběrový Wilcoxonův test pro každou kategorii delikventního činu z otázky č. 48. Zda jedinec má či nemá kamarády, kteří provedli daný delikventní čin vs. index versatility respondenta. Pro všech pět kategorií delikventních činů platí statistická signifikance na hladině $\alpha < 0,05$.

tento vztah potvrdila pro čtyři z pěti kategorií delikventních činů binární logistická regrese, tedy platí, že čím více má respondent kamarádů, kteří provedli určitý delikventní čin, tím je vyšší pravděpodobnost, že ten stejný delikventní čin provedl sám respondent.⁷

Můžeme odhadovat, proč tomu tak je. Jednou z možností je sociální tlak, který narůstá s počtem delikventních kamarádů. Sociální tlak je velmi významný faktor, který nutí jedince k podřízení se a ke konformitě, tedy k přijetí norem svých kamarádů. Pokud by normy nepřijal, hrozily by mu sankce v podobě snížení jeho pozice ve skupině nebo dokonce ztrátou svého členství v ní. Jedinec se snaží udržet mezi svými kamarády, zvláště pokud jsou jeho vzory chování a stávají se tak referenčními osobami pro jeho chování.

2.3. Shrnutí

Data nám zřetelně ukázala, že existuje významný vztah mezi delikvencí jedince a jeho kamarádů. Pokud kamarádi respondenta spáchali určitý delikventní čin, zvyšuje se výrazně pravděpodobnost, že stejný delikventní čin spáchal i sám respondent. Tyto výsledky jsou jednoznačné pro užívání měkkých drog a krádež z obchodu, závažnější delikventní činy (vloupání, vyhrožování a zbití) už mají velmi nízkou prevalenci na jednoznačné výsledky. Důležitý faktor je i počet delikventních kamarádů, s jejich zvyšujícím se počtem se výrazně zvyšuje i pravděpodobnost spáchání daného delikventního činu respondentem.

V jedné z podkapitol jsme se zaměřili i na rozdíly průměrů indexu versatility, přičemž jsme zjistili, že pokud má respondent kamarády, kteří spáchali závažnější delikventní činy (vloupání, vyhrožování, zbití), má to větší dopad na počet spáchaných delikventních činů respondentem. U užívání měkkých drog a krádeže jsou rozdíly mezi respondenty, kteří mají kamarády, co provádějí tyto delikventní činy, a kteří takovéto kamarády nemají, relativně nižší.

Korelace mezi delikvencí jedince a delikvencí jeho kamarádů už byla mnohokrát potvrzena zahraničními výzkumy, především ve Spojených státech amerických.⁸ Někteří autoři ji přímo považují za nejsilnější indikátor v případě chlapecké delikvence (Agnew & Huguley, 1989; 703. Seydlitz & Jenkins, 1998; 64).

⁷ Modely u čtyřech kategorií delikventních činů z pěti jsou statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. Jediný model, který není statisticky signifikantní, je vážné zbití nebo zranění způsobené respondentem v závislosti na počtu kamarádů, kteří někdy někoho vážně zbili nebo zranili.

Nagelkerke R^2 : užívání drog = 0,25. krádež = 0,165. vloupání = 0,06. vyhrožování = 0,03.

⁸ Např. Brook, Brook a kol., 2001; Seydlitz & Jenkins, 1998; Hirschi, 1969.

Samozřejmě jak Hirschi (2002; 84 - 85) poznamenává, shoda delikvence u jedince i jeho kamarádů ještě nemusí nutně být odpovědí na sociální tlak ze strany kamarádů, a to ani v případě že páchají nějaký delikventní čin společně. Příčinou mohou být shodné zájmy a postoje,⁹ kdy se k sobě přiřadí jedinci, kteří mají podobné tendence, nízkou sebekontrolu, chuť riskovat a porušovat pravidla a hledat tak vzrušení. Hirschi k tomu přidává svou hypotézu, že chlapci s tendencí riskovat, kteří se dostávají do problémů se nikdy neskamarádí se zbabělci a naopak. Ovšem neměli bychom se pokoušet chlapce tohoto věku rozškatulkovávat a generalizovat jen do těchto dvou pomyslných skupin. To by totiž znamenalo, že neexistuje žádná pružnost v chování jedince a že jeho vývoj nedoprovází žádné změny.

Proto je potřeba myslet i na možnost, že by mohl existovat jedinec, který by se chtěl z jedné skupiny přesunout do druhé, především od „zbabělců“ k „odvážným“. Je ovšem otázkou, zda jsou vztahy s vrstevníky a s kamarády natolik silné, aby mohly způsobit změnu v postojích, hodnotách a normách a zapříčinit tak vznik delikventního chování u jedince.

Nicméně existují dva pohledy na faktor přátel vzhledem k delikvenci mládeže. První pohled nazírá na problematiku delikventních kamarádů jako na základní příčinu delikvence jedince (Agnew & Huguley, 1989; 703. Seydlitz & Jenkins, 1998; 64), druhý pohled v tom naopak vidí důsledek jiných reálných příčin delikvence mladého jedince (Hirschi 2002; 137).

V každém případě souvislost delikvence mladého jedince a jeho přátel může mít mnoho příčin. Jak už bylo řečeno výše, na jednu stranu může jít o člověka, který už má tendence k delikventní činnosti a přidá se tak ke skupině, která je blízká jeho zájmům. Na druhé straně se může jednat o sociální tlak ze strany kamarádů a jedinec tento tlak vyslyší, protože se chce dostat z pomyslné skupiny „zbabělců“ do skupiny „odvážných“. Společným faktorem také může být prostředí, které je přizpůsobené k delikventnímu chování, kde jedinec i jeho přátelé tráví určitou část dne (např. party nabízející drogy u školy, prázdné a chátrající domy v sousedství apod.). Takovéto prostředí je posuzováno podle Clowarda a Ohlina (1966) jako určitý typ nelegitimní příležitosti a přitom ovlivňuje, jaký typ delikventní subkultury za daných podmínek vznikne – kriminální, konfliktní nebo retreatistický.

---

⁹ Viz Glueckovi (1964).

3. Trávení volného času s kamarády

3.1. Základní informace

Pro mládež v dnešní době existuje mnoho možností na trávení volného času. V dotazníku pro výzkum ISRD-2 jsou některé z nich zahrnuty v otázce č. 37.

37. Když si “vyrazíš” někam s kamarády nebo kamarádkami: (odpověz prosím na všechny otázky: 37.1 – 37.9)

	Obvykle....	Nikdy (1)	Občas (2)	Často (3)	Vždy (4)
37.1	Navštěvujeme diskotéky nebo koncerty	☐	☐	☐	☐
37.2	Hrajeme v hudební kapele	☐	☐	☐	☐
37.3	Vypijeme dost piva/alkoholu nebo užíváme drogy	☐	☐	☐	☐
37.4	Ničíme nebo poškozujeme věci jen tak pro legraci	☐	☐	☐	☐
37.5	Něco ukradneme pro rozptýlení, pro zábavu	☐	☐	☐	☐
37.6	Sportujeme	☐	☐	☐	☐
37.7	Hrajeme počítačové hry nebo chatujeme na internetu	☐	☐	☐	☐
37.8	Obtěžujeme a děsíme okolní lidi jen tak pro zábavu	☐	☐	☐	☐
37.9	Jiné, konkrétně: _____	☐	☐	☐	☐

Osm forem trávení volného času, které jsou výše zmíněny, bychom se mohli pokusit rozdělit do několika kategorií. Vyloženě delikventní chování reprezentuje pití alkoholu/užívání drog, poškozování cizí věci, krádež a obtěžování okolí. Za pozitivní činnosti lze pokládat pouze sportování, protože navštěvování diskoték nebo koncertů i hraní v hudební kapele může být doprovázeno delikventní činností, ale také nemusí. Poslední dvě zmíněné činnosti tak můžeme nazvat spíše rizikovým způsobem trávení volného času. Rozporuplnou kategorií je hraní počítačových her a chatování na internetu, protože i když nejde vyloženě o kladně posuzované trávení volného času, přesto tato aktivita zabírá čas, který by v jiném případě mohl být potenciálně věnován delikventním činnostem.

3.2. Rozdíly v trávení volného času podle věkové skupiny

Předpokládáme, že každá věková skupina má trochu odlišné zvyky v trávení svého volného času, protože zájmy jedince se postupem času a vývoje mění a důležitost a vliv okolí, kamarádů se mění spolu s hodnotami jedince.

Podívejme se na zastoupení jednotlivých věkových skupin u všech způsobů trávení volného času, které jsou nám nabídnuty v otázce č. 37 kromě 16letých a 17letých respondentů kvůli jejich nízkému zastoupení. V analýze se také nebudeme zabývat skupinou respondentů, kteří hrají v kapele, také kvůli nízkému zastoupení. U všech věkových skupin komparujeme především průměry, které nám ukážou změny.¹⁰ Přesná čísla průměrů pro jednotlivé formy trávení volného času a věkové skupiny nám reprezentuje Tab. 3.2., nicméně vidíme, že rozdíly jsou velmi malé.

Tab. 3.2.: Průměr odpovědi podle věkové skupiny a formy trávení volného času (1 nikdy – 4 vždy)

Forma trávení volného času	Průměr odpovědi (1 nikdy - 4 vždy) pro věk:			
	12	13	14	15
Navštěvování diskoték nebo koncertů	1,35	1,39	1,55	1,7
Pití piva nebo užívání drog	1,07	1,16	1,29	1,48
Vandalismus	1,14	1,15	1,21	1,23
Krádež pro rozptýlení/zábavu	1,05	1,07	1,09	1,1
Obtěžování okolí	1,17	1,21	1,23	1,24
Sportování	2,3	2,34	2,31	2,38
Hraní počítačových her nebo chatování	2,24	2,24	2,2	2,21

Navštěvování diskoték nebo koncertů, jež jsme zařadili mezi rizikové trávení volného času, se zvyšuje s věkem. Dokonce i někteří z 12letých respondentů odpověděli, že na diskotéku nebo koncert občas chodí. Čím vyšší věk má respondent, tím více se u něj objevují odpovědi „často“ a „pokaždé“.

Nyní se blíže podívejme na všechny volnočasové aktivity, které jsme zahrnuli pod delikventní chování. Užívání drog a pití alkoholu se zvyšuje s přibývajícím věkem stejně jako spáchání krádeže, i když zde je přibývání velice mírné. Podobná situace je i u vandalismu, tato delikventní činnost je také nejvíce zastoupena u 15letých respondentů. I u kategorie obtěžování a strašení lidí v okolí platí, že s přibývajícím věkem vzrůstá průměr odpovědi na tuto delikventní činnosti, kdy maximum je dovršeno u 15letých respondentů. Tedy s každou touto delikventní

¹⁰ Porovnali jsme i modusy, tedy nejčastější odpovědi, a mediány pro každou věkovou skupinu a každou formu trávení volného času, nicméně zde nejsou téměř žádné změny kromě navštěvování diskoték nebo koncertů.

činností platí, že s přibývajícím věkem ji mladí jedinci provozují častěji, nicméně u některých činností je tato změna velmi malá.

Počítačové hry a chatování na internetu zde neukazuje žádný výrazný rozdíl mezi jednotlivými věkovými skupinami. Tato forma trávení volného času je tedy stejně oblíbená u všech věkových kategorií a nelze ji tak jednoznačně přiřadit pouze k určitému věku nebo období jedince. Sportování u všech věkových kategorií také ukazuje velmi podobný průměr.

3.3. Porovnání způsobů trávení volného času mezi děvčaty a chlapci

Můžeme předpokládat, že způsob trávení volného času se liší nejen mezi věkovými skupinami, ale také mezi děvčaty a chlapci, protože ke každému pohlaví je odlišně přistupováno a je od něj očekáváno jiné jednání už od dětství. Okolí, rodiče i přátelé uzpůsobují své jednání podle toho, zda je směřováno na chlapce či na děvče. Kvůli takto odlišnému chování a rozdílným očekáváním se také formuje samotný jedinec, jeho záliby, a proto i způsob trávení volného času. Samozřejmě důvodem rozhodně nemusí být pouze sociální faktory, ale také např. biologické, genetické či kulturní.

V této podkapitole provádíme komparaci průměrů při odpovědích, jak často určitou činnost dělají kluci a jak často dívky. Medián by byl zde vhodnější, protože se nejedná o spojitou proměnnou, nicméně ten nám ukáže pouze jediný rozdíl, a to u sportování. Průměr je proto názornější a odhalí i menší rozdíly mezi dívkami a chlapci.

Kategorie volného času, která je jako jediná stejně zastoupena u obou pohlaví, je hraní v kapele, kde chí-kvadrát test není statisticky signifikantní. Některé další formy trávení volného času ukazují velmi malé rozdíly jako např. pití piva/užívání drog nebo krádež pro zábavu (viz Tab.3.3), nicméně u všech (kromě právě hraní v kapele) je chí-kvadrát test statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$.

Tab. 3.3.: Průměr odpovědi podle pohlaví a formy trávení volného času (1 nikdy – 4 vždy)

Forma trávení volného času	Průměr odpovědi (1 nikdy - 4 vždy)	
	Děvčata	Chlapci
Navštěvování diskoték nebo koncertů	1,56	1,45
Pití piva nebo užívání drog	1,23	1,29
Vandalismus	1,12	1,25
Krádež pro rozptýlení/zábavu	1,06	1,11
Obtěžování a strašení okolí	1,14	1,29
Sportování	2,15	2,52
Hraní počítačových her nebo chatování	2,04	2,41

U všech aktivit spadajících pod delikventní způsob trávení volného času chlapci převyšují děvčata. Obtěžování a strašení lidí v okolí (CC = 0,15) a vandalismus (CC = 0,14) jsou více zastoupeny u chlapců. Pití alkoholu nebo užívání drog a krádež jsou také častější u chlapců, nicméně jen velmi mírně. Na druhou stranu chlapci také mnohem více sportují a hrají počítačové hry nebo chatují na internetu.

Dívky zase mnohem častěji chodí na diskotéky a také znatelně více použily odpověď „ostatní“, přičemž zde nejvíce opakující se otevřené odpovědi zahrnují např. „*jen tak se bavíme*“, „*drbeme*“, „*flákáme se*“ a podobné vyplňující aktivity volného času jako je procházení se a chození do parku/města/lesa nebo přírody.¹¹

3.4. Způsob trávení volného času podle velikosti skupiny přátel

Abychom zjistili tendence podle velikosti skupiny přátel respondenta, použijeme otázku, kde se respondent zmiňuje, s kým tráví většinu svého volného času, přičemž má možnost výběru mezi rodinou, kdy tráví většinu svého volného času sám, dále s malou skupinkou přátel (1 až 3 členy) a větší skupinou přátel (nad 4 členy). Větší skupina by měla jinak využívat svůj volný čas, protože více osob už si může dovolit provozovat aktivity, které malá skupinka nemůže. Velikost skupiny je jednou z jejích hlavních charakteristik, která souvisí s děním uvnitř skupiny, dynamikou, strukturou, následkem čehož se můžou měnit i formy trávení volného času.

Je nutno dodat, že obě otázky nemusí nutně vypovídat o té stejné skupině přátel respondenta, nicméně můžeme předpokládat, že pokud respondent tráví většinu svého volného času během běžného školního dne s určitou skupinou, pak bude vypovídat právě o ní, jakým způsobem tráví svůj volný čas právě s touto stejnou skupinou přátel.

¹¹ Kontingenční tabulky pro jednotlivé formy trávení volného času viz Přílohy Tab. 3.3a až 3.3g.

Vztah mezi tím, s kým tráví jedinec většinu svého volného času, a tím, zda chodí s přáteli na diskotéku, je statisticky signifikantní, přičemž tento vztah je středně silný ($CC = 0,323$). Podle standardizovaných adjustovaných reziduí můžeme jednoznačně říci, že větší skupiny přátel chodí na diskotéku častěji.

Velmi podobný vztah je i u proměnné pití alkoholu a užívání drog. Větší skupina přátel výrazně častěji užívá drogy nebo pije alkohol. V menší skupince přátel v největším množství případů byla uvedena odpověď, že pije alkohol nebo užívá drogy „občas“. Zatímco velká skupina přátel podle tvrzení respondenta pije alkohol nebo užívá drogy především „občas“, „často“ a „vždy“. Tyto odpovědi byly podle adjustovaných standardizovaných reziduí významně častěji použity (síla vztahu je dobrá: $CC = 0,3$). Stejné proporce jsou i u delikventních činů vandalismu a krádeže v obchodě nebo v supermarketu, což znamená, že větší skupina provádí tyto aktivity častěji než skupinka menší, nicméně u obou proměnných je síla vztahu nižší (u vandalismu $CC = 0,22$ a u krádeže $CC = 0,18$). I pro delikventní čin zastrašování platí, že větší skupiny zastrašují své okolí statisticky významně častěji než malé skupinky přátel.

Na druhou stranu pro větší skupiny přátel je příznačné i častější sportování. Skupiny zahrnující více jak 4 členy podle respondenta ve značně vícero případech sportují „vždy“. Ovšem z tohoto výsledku nemůžeme poznat, zda se jedná o sportovní oddíl nebo klub, ve kterém se jeho členové časem stali přáteli, nebo jde o přátele, kteří se původně znají z jiného prostředí (sousedství, škola) a spolu provozují sport.

Co se týká hraní počítačových her, tak i zde je vztah statisticky významný, nicméně je velice slabý ($0,12$). Menší skupinky hrají počítačové hry často, zatímco větší skupiny je téměř vůbec nehrají. V případě hraní počítačových her skupina přátel nemusí trávit spolu tento čas fyzicky, ale pravděpodobnější je právě trávení tohoto času spolu, ale online. S rozšiřujícím se výskytem onlinových počítačových her se také rozšiřují komunity těchto lidí, je tedy tak už běžnou záležitostí, že se lidé přes tyto hry seznámí, skamarádí a domlouvají se, kdy se přímo v té hře potkají a jak budou pokračovat v ději. Jediná proměnná ze způsobů trávení volného času, která není statisticky signifikantní, je hraní v kapele.

Vidíme, že větší skupiny tráví svůj volný čas častěji delikventním způsobem, ať už jde o vandalismus, krádeže nebo zastrašování a další delikventní činy než malé skupinky přátel, což nám potvrzuje předpoklad, že velikost skupiny je důležitým faktorem při posuzování delikvence. Ve větší skupině probíhá odlišná dynamika, tvoří se jiná struktura, vytváří se neformální vůdce, který významně působí na výběr aktivit, jež se provádějí, čímž může ovlivnit chování ostatních

členů a dění tak v celé skupině. Z dat a položení otázky bohužel nepoznáme, zda jakoukoli aktivitu provádí všichni členové skupiny nebo pouze někteří, ale interpretuje se pouze skupina jako celek.

3.5. Shrnutí

Z výsledků dat si všimněme, že způsob trávení volného času se liší podle věku, pohlaví i velikosti skupiny, se kterou respondent tráví svůj volný čas. Se zvyšujícím se věkem respondent spolu s kamarády páchá výrazně častěji delikventní činnost (pití alkoholu/užívání drog, krádež, vandalismus, obtěžování okolí), přičemž nejvyšší je u 15letých respondentů. Spolu s rostoucím věkem také jedinci významně častěji navštěvují diskotéky. Naopak hraní počítačových her, trávení volného času na chatu na internetu a sportování se s věkem obecně nemění.

U proměnné pohlaví vězí hlavní zpráva v tom, že všechny aktivity spojené s delikventním způsobem trávení volného času jsou nápadně častější u chlapců, což není nijak překvapivé vzhledem k tomu, že mnohé výzkumy již potvrdily, nakolik delikventní aktivity převládají u mužského pohlaví. Na druhou stranu ovšem chlapci také uvedli, že častěji sportují nebo hrají počítačové hry. Dívky naproti tomu o trochu více navštěvují diskotéky a v otevřených odpovědích uvádějí aktivity, které spíše pouze vyplňují volný čas (jako povídání si nebo procházení se).

Poslední podkapitola nám pak ukázala rozdíly mezi trávením volného času u menší skupinky přátel (složenou z 1 až 3 členů) a u větší skupiny přátel (4 členové a více). Novým poznatkem je zde to, že větší skupiny zřetelně častěji tráví svůj volný čas delikventním způsobem. Ovšem je zde i kategorie takových větších skupin, které mnohem více sportují, což může odkazovat na různé sportovní kroužky.

Problematika formy trávení volného času je rozpracována Travisem Hirschim (2002), u kterého je to jeden ze čtyř pilířů sociálního pouta jedince ke společnosti, a to angažovanost v jiných aktivitách (involvement). Pokud je jedinec angažován v jiných aktivitách než jsou aktivity delikventní, má potenciálně méně času na to, aby nějaký delikventní čin spáchal.

4. Velikosti vrstevnických skupin a jejich souvislost s delikvencí

Jak již bylo zmíněno, delikvence mládeže se velmi často děje ve skupinách a právě skupina kamarádů respondenta je důležitý faktor, který výrazně souvisí s pácháním delikventních činů jedincem. Jak jsme si ukázali v druhé kapitole, čím více delikventních přátel respondent má, tím je i větší pravděpodobnost, že on sám bude delikventní. S delikventností skupiny může korelovat více proměnných, jednou z nich je i právě její velikost, což už bylo naznačeno v podkapitole 3.4.

V této kapitole byla především analyzována otázka č. 26 - s kým respondent tráví většinu svého volného času - která byla v každé podkapitole komparována s jinou proměnnou, přičemž důraz byl kladen na těsnost vztahu mezi nimi. Pozornost byla zaměřena převážně na 3 ze 4 odpovědí, a to zda respondent tráví většinu svého volného času „sám“, „s jedním až třemi kamarády“ anebo „s větší skupinou přátel (4 a více)“. Na odpověď „s rodinou“ nebyl brán příliš velký zřetel, protože by nás zaváděla k odlišnému tématu.

Zde můžeme zjistit, zda velikost skupiny, se kterou respondent tráví svůj volný čas (ať už je tato skupina sama o sobě delikventní nebo ne), souvisí s delikventností jedince a zda větší skupina má větší tendence páchat delikventní činy než malé seskupení přátel.

Velikost skupiny souvisí s celou řadou faktorů. Zde zanalyzujeme pouze některé z nich, jež byly zahrnuty v dotazníku. Už v první podkapitole se podíváme, jak souvisí velikost skupiny na míru delikvence jedince, která je zde zastoupena indexem versatility za poslední rok. Jednotlivé proměnné pak budou porovnávány, zda souvisí s velikostí skupiny (tedy komparace bodů 3 a 4 v otázce č. 26) a také zda existuje nějaký vztah přímo mezi danou proměnnou a indexem versatility za poslední rok (nejčastěji porovnávání průměrů a mediánů).

U žádné z proměnných nelze určit, zda je důsledkem nebo příčinou jiné proměnné. Můžeme pouze zjistit, zda existuje vztah mezi nimi a těsnost vztahu pomocí kontingenčního koeficientu.

Soustředíme se tedy na tři skupiny podle toho, s kým jedinec tráví většinu svého volného času – sám, s 1 až 3 kamarády anebo se 4 a více kamarády. Všechny tři skupiny jsou dostatečně velké, aby mohly být navzájem komparovány.

4.1. Průměr indexu versatility za poslední rok

Porovnání průměrů indexu versatility u našich tří podsouborů ukáže signifikantní rozdíly, zejména respondenti s větší skupinou přátel (4 a více členů) mají průměrný index versatility za poslední rok značně vyšší než je u zbývajících dvou kategorií.

Tab.4.1.1.: Průměrný index versatility za poslední rok pro jednotlivé odpovědi z otázky 26

Průměr indexu versatility za poslední rok	
Sám / sama	3,72
S jedním až třemi kamarády, přáteli	3,37
S větší skupinou přátel (4 a více)	5,59

Povšimněme si toho, že nejnižší průměr má skupina respondentů s jedním až třemi kamarády, a nikoli ta s respondenty, kteří jsou ve většině svého volného času sami. Nicméně, tento rozdíl není statisticky signifikantní a může být způsoben ojedinělými extrémními případy.

Protože kategorie s nejvyšším průměrem indexu versatility za poslední rok jsou respondenti, kteří tráví většinu svého volného času s větší skupinou přátel (4 a více členů), můžeme usoudit, že pokud má skupina 4 a více členů, je zde už vyšší potenciál a tendence k delikventní činnosti. Tuto domněnku potvrzuje nejen analýza rozptylu, ale také neparametrický test (Kruskalův-Wallisův test), který je v tomto případě vhodnější použít, protože index versatility nemá normální rozdělení. Obě metody vyšly statisticky signifikantní.¹²

U analýzy rozptylu byl použit i Scheffeho post-hoc test, který označil signifikantní rozdíly u některých kategorií mezi sebou (viz Tab.4.1.2). Jednoznačně můžeme tedy potvrdit, že existuje souvislost mezi indexem versatility jedince a tím, s kým tráví většinu svého volného času, přičemž jedinci s vyšším indexem versatility tráví většinu svého času s větší skupinou přátel.

Tab. 4.1.2.: Scheffeho metoda použita na rozdíly průměrů indexu versatility podle toho, s kým respondent tráví většinu svého volného času

S kým tráví respondent většinu volného času	Sám / sama	S 1 až 3 přáteli	S větší skupinou přátel
Sám / sama	x	0,18	- 2,1*
S 1 až 3 přáteli	- 0,18	x	- 2,27*
S větší skupinou přátel	2,1*	2,27*	x

* Rozdíly průměrů jsou signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$.

¹² I když obě metody vyšly statisticky signifikantní, je nutno dodat, že u analýzy rozptylu těsnost vztahu ($\eta^2 = 0,042$) je velmi nízká.

Není potřeba zde rozepisovat všechny dvojice, které mají mezi sebou signifikantní rozdíly, nicméně měli bychom si ukázat, kde jsou tyto rozdíly nejmarkantnější. Signifikantní rozdíly mezi průměry indexu versatility, které jsou pro nás důležité, jsou mezi respondenty s *větší skupinou přátel* a respondenty s *menší skupinkou přátel* (s 1 až 3 kamarády).

Pokud mladý jedinec tráví většinu svého volného času sám, je zřejmé, že má méně možností, pobídek a podnětů k tomu, aby se uchýlil k delikventnímu chování. To samé ale také platí i o malých skupinkách. I když je definice skupiny většinou pojímána právě od počtu 3 členů, parta mladistvých, s kterou je tak úzce spjata delikventní chování, je charakteristická spíše vyšším počtem jedinců, protože větší skupina má jiné vlastnosti a odlišný potenciál pro nastolení své normy a ovlivňování svých členů. Je třeba si uvědomit, že u větší skupiny je vyšší dynamika, jsou zde větší možnosti stratifikace, také rozsáhlejší možnosti rozdělení rolí, utváří se neformální vůdce a dominantnost u některých osob. Také čím je skupina větší, tím je i větší sociální tlak na jedince, co se týká jednání, norem, hodnot, symbolů, specifického jazyka, společných zážitků a dalších charakteristik. Tedy pokud jedinec tráví většinu svého volného času sám nebo s jedním až třemi přáteli, pak je na něj vyvíjen mnohem menší sociální tlak než u velké skupiny přátel, což může způsobovat tak značný rozdíl u indexu versatility za poslední rok.

4.2. Doba strávená denně se svými přáteli

Proměnná „doba strávená denně se svými kamarády“ byla zakomponována ve výzkumech několika amerických autorů. Přidal ji do své analýzy jako důležité měřítko i Elliott a kol. (1985).

Otázka č. 24, která se zaměřuje na dobu strávenou během běžného školního dne se svými přáteli, přesně zní: „*Když nepočítáš čas strávený ve škole, kolik hodin věnuješ každé z uvedených aktivit během jednoho běžného školního dne?*“. Jednou z možností je i „*setkávání s přáteli*“. V této podkapitole budeme porovnávat tuto otázku s tím, s kým tráví respondent většinu svého volného času – resp. zda s malou skupinkou přátel nebo s větší skupinou přátel (4 a více osob). Nicméně musíme si uvědomit, že v těchto dvou otázkách respondent nemusí nutně mluvit o těch stejných přátelích.

V Tab.4.2.1. se zaměříme především na výrazný rozdíl mezi těmi, kteří tráví svůj volný čas s menší skupinkou přátel a těmi s větší skupinou přátel. Pokud se zaměříme v otázce č. 24 na poslední možnost odpovědi na tuto otázku, tedy kolik respondentů v procentuálním zastoupení stráví se svými přáteli „*4 hodiny a více*“ během běžného školního dne, vznikne nám rozdíl téměř

25% mezi našimi dvěma soubory (tedy těmi, co tráví většinu svého času s malou skupinkou přátel a těmi, co ho tráví s větší skupinou). Výsledná procenta jsou následující: 31 % u respondentů s menší skupinkou přátel a 55 % u respondentů s větší skupinou přátel. Z toho vyplývá, že pokud je skupina kamarádů větší (patří do ní 4 a více členů), pak je i větší pravděpodobnost, že s nimi tráví respondent více času během běžného školního dne. Více než polovina respondentů z těch, kteří patří do větší skupiny přátel, s nimi tráví dokonce 4 hodiny i více během běžného školního dne.

Tab.4.2.1.: Kontingenční tabulka: doba strávená s kamarády denně x většina volného času strávená s kým

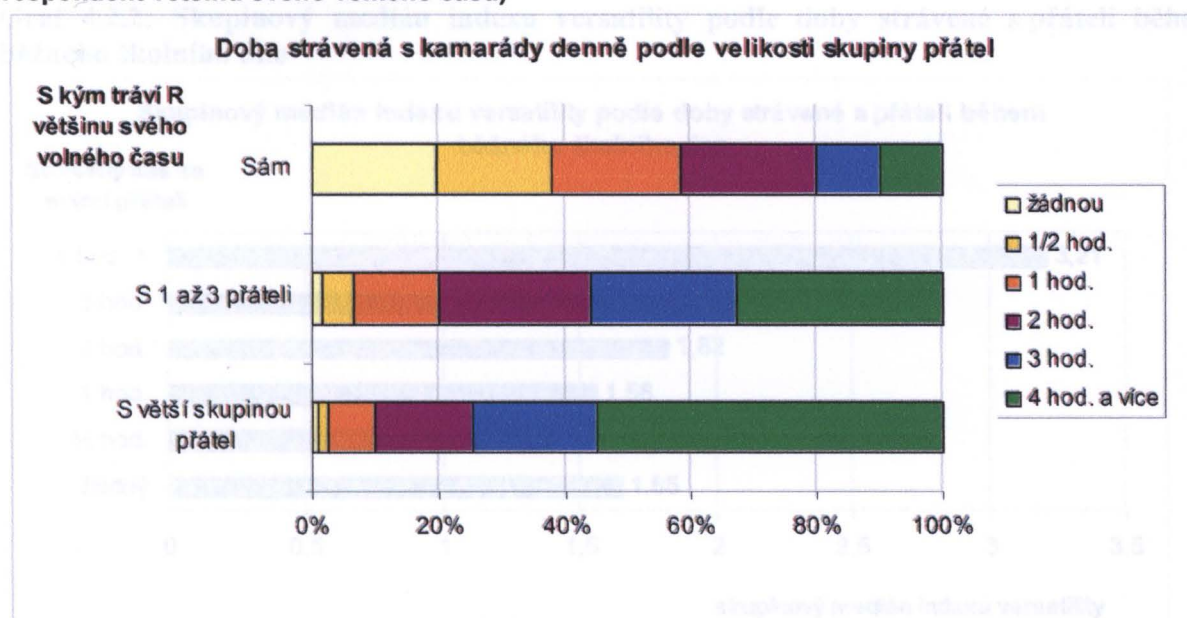
			S kým tráví většinu volného času				Celkem
			Sám / sama	S rodinou	S 1 až 3 přáteli	S větší skupinou přátel	
Setkávání s přáteli	žádnou	Počet	45	74	11	4	134
		Sloupcová %	19,6%	8,7%	1,6%	,9%	6,0%
		Adjust. stand. res.	9,2	4,3	-5,9	-5,2	
1/2 hod.		Počet	42	114	34	8	198
		Sloupcová %	18,3%	13,5%	4,9%	1,7%	8,9%
		Adjust. stand. res.	5,3	6,0	-4,5	-6,0	
1 hod.		Počet	47	190	95	33	365
		Sloupcová %	20,4%	22,5%	13,6%	7,2%	16,3%
		Adjust. stand. res.	1,8	6,1	-2,4	-6,0	
2 hod.		Počet	50	203	168	71	492
		Sloupcová %	21,7%	24,0%	24,0%	15,4%	22,0%
		Adjust. stand. res.	-,1	1,8	1,5	-3,8	
3 hod.		Počet	23	136	164	92	415
		Sloupcová %	10,0%	16,1%	23,4%	20,0%	18,6%
		Adjust. stand. res.	-3,5	-2,4	4,0	,9	
4 hod. a více		Počet	23	129	228	252	632
		Sloupcová %	10,0%	15,2%	32,6%	54,8%	28,3%
		Adjust. stand. res.	-6,5	-10,7	3,1	14,2	
Celkem		Počet	230	846	700	460	2236
		Sloupcová %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chí-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,432. Žlutě jsou podbarvena kladná adjustovaná standardizovaná rezidua (nad 1,96) a zeleně jsou podbarvena záporná adjustovaná standardizovaná rezidua (pod -1,96).

Chí-kvadrát test nám ukazuje statistickou signifikanci mezi tím, kolik hodin denně stráví respondent s kamarády a s kým jedinec tráví většinu svého volného času. Těsnost vztahu reprezentovaná koeficientem kontingence je 0,432, tedy tento vztah je středně silný. Z kontingenční tabulky můžeme navíc vidět zřetelnou závislost. Čím více času tráví respondent spolu se svými přáteli, tím je větší pravděpodobnost, že se jedná právě o větší skupinu přátel, která je nejvíce zastoupena v kategorii 4 hodiny a více. Pro lepší komparaci menší a větší skupiny přátel se podívejme na Graf 4.2.2.

Graf 4.2.2.: Doba strávená s kamarády denně podle velikosti skupiny přátel (resp. s kým tráví respondent většinu svého volného času)

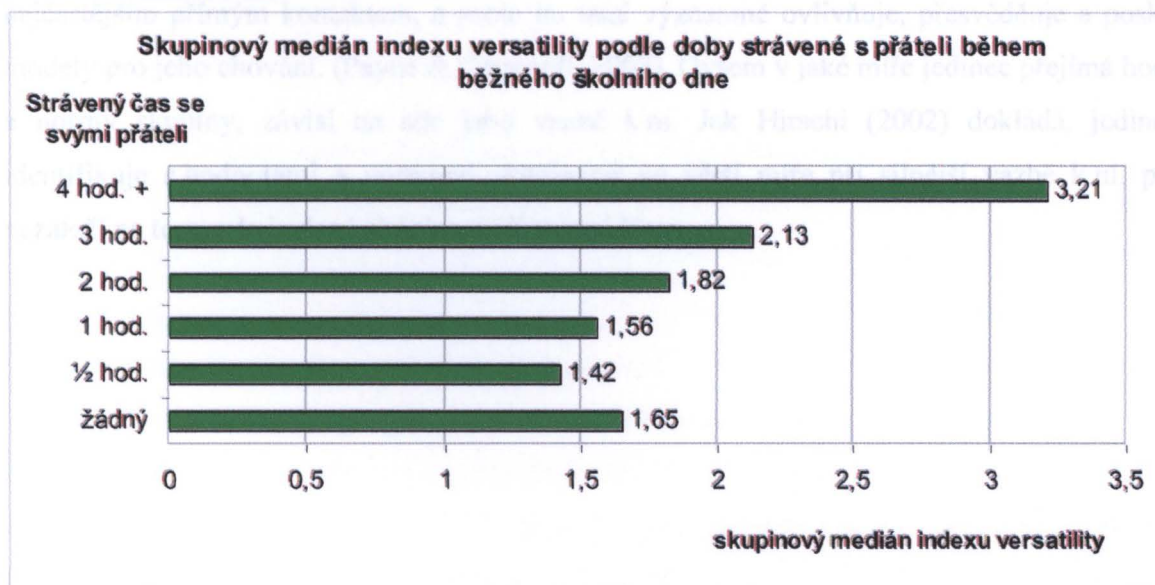

Kategorie „Sám“ je zde spíše pro kontrolu, zaměříme se především na porovnání malé a větší skupiny přátel. Tak výrazný rozdíl se dá zdůvodnit tím, že ve větší skupině je více možností interakcí a také více možností trávení volného času, protože větší počet členů je schopen se zúčastnit více aktivit než pouze dvě či tři osoby. Proto skupina dvou či tří jedinců trávící spolu volný čas provádí odlišné aktivity než přímo parta, tedy větší skupina přátel (což nám potvrzují výsledky z podkapitoly 3.4.). Větší skupina má nejspíše jiný charakter než menší kvůli rozsáhlejší skupinové dynamice a důraznějšímu skupinovému tlaku, který tak přichází od většího počtu členů. Dále pokud respondent počítá čas strávený ve své větší skupině, může to i znamenat situaci, kdy parta sama o sobě obsahuje např. 6 členů, ale respondentovi stačí, že tráví čas s pouze některými členy a třeba i každý den s trochu jinými podle jejich časových možností, toto už může započítávat do času stráveném v partě, i když nejde o partu jako o celek, ale pouze o některé

členy. Také se může stát, že z počátku z např. 5-ti členné skupiny zůstanou po několika hodinách pouze 2 či 3 členové, a přesto respondent započítává celkový čas do své odpovědi.

Pokud porovnáme index versatility a dobu strávenou denně s kamarády (neparametrický test - Kruskal-Wallisův test), vyjde nám také statistická signifikance, tedy i mezi těmito dvěma proměnnými je významný vztah. Rozdíl je vidět i u průměrů a skupinových mediánů. Soustředíme se ale hlavně na medián, protože průměr může být vychýlen kvůli některým odlehlým extrémním případům s velmi vysokou hodnotou indexu versatility.

Graf 4.2.2: Skupinový medián indexu versatility podle doby strávené s přáteli během běžného školního dne

Medián je nejnižší u kategorie respondentů, která tráví se svými kamarády asi 1/2 hodiny denně, nejvyšší pak je u 4 hodin a více. Zvláštní je fakt, že skupina respondentů, kteří netráví žádný čas s kamarády, má medián versatility vyšší než ti, co s přáteli tráví 1/2 hodiny nebo hodinu denně, nicméně post-hoc test ukázal, že tento rozdíl není statisticky signifikantní. Až od dvou hodin denně strávených se svými přáteli se medián výrazně zvyšuje. Nicméně je potřeba si uvědomit, že otázka č. 24 zahrnuje pouze běžné školní dny a ne víkendy, krátké nebo i dlouhé prázdniny, které by mohly hrát v analýze významnou roli a pravděpodobně by tato čísla zvýšila. Naším výsledkem tedy je, že čím více spolu skupina tráví času, tím respondent spáchá více delikventních činů, ale jedná se zde pouze o jedince, nikoli celkově o skupinu.

4.3. Shrnutí

Velikost skupiny výrazně souvisí s ne/delikventním chováním jedince, který do této skupiny patří. Respondenti patřící do větší skupiny přátel (obsahující 4 a více členů) mají výrazně vyšší tendence k páchání delikventních činů než je tomu u respondentů patřících do malé skupinky přátel. Ale velikost skupiny má také dopad na mnoho faktorů uvnitř skupiny. I když jsme se zde nezabývali ani zdaleka všemi proměnnými, které by mohly mít souvislost s velikostí skupiny, alespoň z některých vidíme, že počet členů ve skupině souvisí nejen s indexem versatility jedince, ale také s dobou strávenou denně se svými přáteli. Z dat tedy vyplývá, že větší skupiny spolu tráví mnohem více času během běžného školního dne.

Skupina lidí, se kterou respondent tráví většinu svého volného času se stává jeho nejčastějším přímým kontaktem, a proto ho také významně ovlivňuje, přesvědčuje a poskytuje modely pro jeho chování. (Payne & Cornwell, 2007). Ovšem v jaké míře jedinec přejímá hodnoty a normy skupiny, závisí na síle jeho vazbě k ní. Jak Hirschi (2002) dokládá, jedinec se identifikuje s hodnotami a normami skupinami ve větší míře při silnější vazbě k ní, přitom nezáleží na tom, zda je daná skupina delikventní či ne.

5. Komparace věku respondenta a věku přátel z jeho skupiny: souvislost s delikvencí

Rozdíl věku respondenta a jeho přátel může být důležitý ukazatel ovlivňující delikvenci jedince, protože člověk v tomto věku tíhne k osobám, které působí vyzrálé a dospělé, i když takové ovšem vůbec být nemusí. Charakteristiky spojené s dospělostí a vyzrálostí nejsou pouze fyzického (síla, výška) nebo psychického rázu (dominantnost, osobnost, respekt), ale dojem vyzrálosti můžou také dotvářet aktivity, které jsou často spojovány s dospělostí, jako je kouření nebo pití alkoholu. Hirschi (2002) ve svém výzkumu vytvořil index prezentující zapojení jedince do aktivit charakteristických pro dospělé (kouření, pití alkoholu a chození s někým). Výsledkem bylo, že čím více je chlapec zapojen do těchto aktivit, tím více je zapojen i do delikvence (Hirschi, 2002; 168 - 169).

Ve výzkumu ISRD-2 jsou zastoupeni mladí respondenti ve věku 12 až 15 let, přičemž v této kapitole byl postupně vyfiltrován každý věk spolu s jednotlivými kategoriemi z věku členů skupiny a byly komparovány dvě situace, a to situace, kdy má respondent stejně staré nebo mladší kamarády, a situace, kdy má respondent starší kamarády. Komparace byla provedena zvláště u proměnných spojených nějakým způsobem s delikvencí, jmenovitě s indexem versatility, zda skupina akceptuje dělání nezákonných věcí a zda nelegální věci přímo dělá.

Otázka č. 28 rozděluje věk skupiny na 4 kategorie (viz níže), přitom kategorie 12-15 let je dost široká. Vzhledem k tomu, že respondenti měli 12 až 15 let, se tato kategorie měla rozšířit na dvě, a to „12 až 13 let“ a „14 až 15 let“, protože 12letý jedinec je na tom vývojově velmi odlišně od 15letého. Připomeňme si tedy otázku č. 28, abychom viděli, na jaké kategorie byl rozdělen věk kamarádů respondenta (přesněji věk členů respondentovy skupiny).

28. Jaký věk nejlépe charakterizuje členy tvojí skupiny nebo party?

- (1)   ☐   Méně než 12 let
- (2)   ☐   12 – 15
- (3)   ☐   16 – 18
- (4)   ☐   19 – 25
- (5)   ☐   Více než 25 let

Základním ukazatelem pro tuto kapitolu je tedy komparace věku respondenta a jeho kamarádů a zda má nějaký vliv na delikvenci jedince, přitom ovšem si musíme připomenout, že otázka č. 28, tedy věk skupiny respondenta, je pod filtrem, zda respondent nějakou skupinu přátel

má. Nejlépe je porovnávat respondentův věk a zda má alespoň o 2 roky starší kamarády, protože 1 rok je příliš málo. Rozdíl pouhého jednoho roku může znamenat, že se jedná např. o kamaráda ze stejné třídy, který je starší pouze o pár měsíců.

U 12letých respondentů nelze provést analýzu, protože jejich přátelé jsou nejvíce zastoupeni ve skupině 12 až 15 let, a to 85%, bohužel právě z této skupiny nepoznáme, zda je jejich přátelům 12 nebo 15 let, tedy zda jsou stejného věku jako respondent nebo zda jsou starší. Skupiny nad 16 let nelze také analyzovat, protože jejich zastoupení je velice nízké. Stejná situace je i u 13letých respondentů. U čtrnáctiletých respondentů již je zastoupení v obou kategoriích dostatečně velké, aby mohly být komparovány. Do kategorie mladších a stejně starých přátel patří odpovědi 1 a 2 v otázce č. 28, tedy kamarádi do 15 let. Mezi starší přátele řadíme pak odpovědi 3 až 5, tedy nad 16 let. Respondenti, kteří mají 15 let, mohou být srovnáváni pouze se skupinami nad 16 let, nicméně právě skupina 16 až 18 let může obsahovat 16leté kamarády ze stejné třídy, kteří jsou starší jen o pár měsíců. Nejvíce je tedy samozřejmě zastoupena právě tato skupina, pod kterou spadá opět 85% případů.

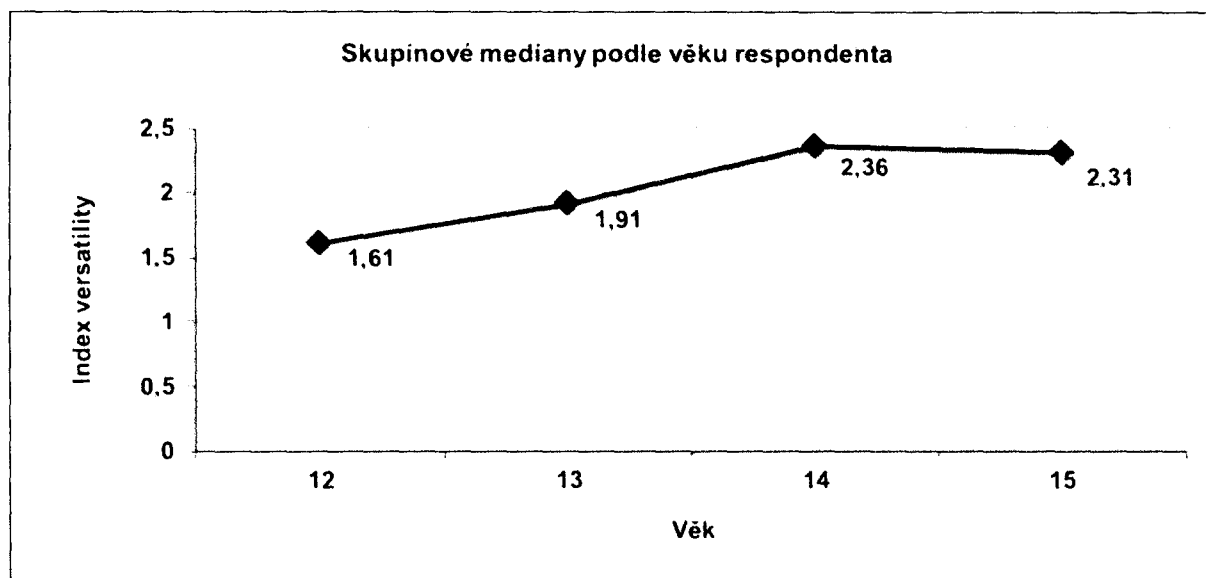
V následujících podkapitolách budeme dávat zřetel tedy především na 14leté a 15leté respondenty, kteří jako jediní poskytují dostatečně velké a vhodné zastoupení v rámci věkových skupin jejich kamarádů.

5.1. Index versatility za poslední rok

5.1.1. Míra delikvence u respondenta podle věku

Pokud se podíváme nejprve na průměry nebo mediány indexu versatility za poslední rok u respondenta, pro jednotlivé věkové skupiny platí, že od 12 let se medián i průměr zvyšují, během 15. roku se mírně sníží, tato změna ovšem není statisticky signifikantní.

Graf 5.1.1.: Skupinové mediány indexu versatility za poslední rok podle věku respondenta

Mírné snížení u 15letých respondentů je zřejmě způsobeno trestní odpovědností od tohoto věku, což část potenciálních pachatelů může ovlivnit. Je třeba dodat, že v tomto případě jsme se dívali na celkový úhrn delikvence, tedy index versatility, ve kterém není zahrnuto pití alkoholu a užívání lehkých drog. Přitom míra páchaní určitého delikventního činu se mění, jak s věkem, tak se samotným typem činu.

Jak Gottfredson a Hirschi (1990) potvrzují, při dosažení dospělosti se delikvence a páchaní trestných činů snižuje, přesto podle zpráv Českého statistického úřadu platí, že muži mezi 21 a 30 lety páchají nejvíce trestných činů (případně i věková skupina 31 – 40 let).¹³

Existuje mnoho spekulací o tom, proč se ilegální činnost tolik mění s věkem, proč se od 12 let zvyšuje. Ve věku našich respondentů může být delikventní chování způsobeno tím, že ho provází určitá satisfakce, zábava a adrenalin, který jedince uspokojuje.

Bohužel naše data zahrnují pouze věk 12 až 15 let, přitom v zahraničních výzkumech vychází věk největší delikvence (peak age) k věkové skupině 15 až 17 let, eventuálně 16 až 18 let, jednotlivé výzkumy představuje Farrington (1996) a Seydlitz & Jenkins (1998; 81). Autoři se shodují, že nárůst delikvence se odehrává zhruba od 11. roku života, vrcholu dosahuje kolem 17. roku a poté klesá. Pokles je nejčastěji vysvětlován změnami ve vývoji jedince a snížením důležitosti jeho skupiny kamarádů.

¹³ Český statistický úřad. Statistická ročenka České republiky 2009. Soudnictví, kriminalita, nehody: Odsouzení podle věkových skupin (stav k 31.12.). <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/0001-09-2009-2500> (20.4. 2010)

Nesmíme ovšem zapomínat, že jednotlivé delikventní činy se více páchají v odlišném věku, což bylo ověřeno několika předchozími výzkumy (odkazují na ně Farrington, 1996; 24. Seydlitz & Jenkins, 1998; 82), kdy majetkové delikty (krádež z obchodu, krádež peněženky, vloupání) jsou nejčastěji páchány 17letými jedinci, zatímco násilné dosahují vrcholu kolem 20. roku života.

5.1.2. Míra delikvence respondenta podle věku jeho skupiny přátel

Při komparaci indexů versatility za poslední rok u našich dvou podsouborů zjistíme určité difference. Nulová versatility (procentuální zasotupení těch, kteří nespáchali žádný vážnější delikventní čin) je u 14letých respondentů se staršími kamarády výrazně nižší než u respondentů se stejně starými či mladšími kamarády, a to 58% oproti 73%. Celá stupnice je posunuta u respondentů se staršími kamarády k vyšším hodnotám versatility, které jsou více zastoupeny. To znamená, že respondenti se staršími kamarády provádějí více delikventních činů než respondenti, kteří mají kamarády mladšího nebo svého věku, přitom u 15letých respondentů žádné větší difference nejsou (u nulové versatility pouze 64% oproti 67%) ani u vyšších hodnot versatility. Toto prakticky stejné rozložení může způsobovat právě fakt, že do starších kamarádů se započítává i skupina členů majících 16 až 18 let, přičemž 16letí mohou být starší pouze o pár měsíců než 15letí a být i ze stejné třídy, což v konečném výsledku může rušit potenciální rozdíl. Pro orientaci se můžeme podívat na maximální dosáhnuté hodnoty indexu versatility, kde zjistíme veliký rozdíl u 14letých i 15letých respondentů. U respondentů se staršími kamarády je maximální hodnota mnohem vyšší.

Pokud by v indexu versatility byly zahrnuty aktivity, které jsou považované za charakteristické pro dospělou populaci (jako pití alkoholu, kouření, chození s dívkou/klukem ad.), zvýšení indexu versatility u respondentů se staršími kamarády by pak znamenalo, že se mladší členové skupiny stylizují do charakteru skupiny a snaží se vyrovnat starším členům, aby si tak získali zasloužené místo ve skupině. Nicméně v indexu versatility právě tyto delikventní činy zahrnuty nejsou, což může znamenat, že mezi aktivity dotvářející dospělost jedince může v některých kruzích znamenat i právě delikventní chování vážnějšího charakteru. Je zřejmé, že mladší člen skupiny bude mít potřebu se těm starším vyrovnat, získat si jejich respekt a uznání, což může vést právě i k nezákonnému chování. Pácháním delikventních činů dává jedinec najevo svou odvalu tím, že překročí určité schválené hranice společnosti, poruší společenské normy,

přitom je ale stále může uznávat, nicméně ukazuje tak svou sílu, samostatnost a nezávislost na okolí. Takovouto snahu o získání respektu pak doprovází delikventní chování, a proto starší kamarádi výrazně ovlivňují jedince a právě i jeho míru delikvence.

Tab. 5.1.2: Games-Howell post-hoc test: rozdíly průměrů indexu versatility respondenta podle věku skupiny respondenta

Věk skupiny respondenta	Do 12 let	12 až 15 let	16 až 18 let	19 až 25 let	Více jak 25 let
Do 12 let	x	- 1,62	- 3,47*	- 5,5*	- 3,08
12 až 15 let	1,62	X	- 1,84*	- 3,87*	- 1,46
16 až 18 let	3,47*	1,84*	x	- 2,03	0,39
19 až 25 let	5,5*	3,87*	2,03	x	2,41
Více jak 25 let	3,08	1,46	- 0,39	- 2,41	x

* Rozdíly průměrů jsou signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. Šedě jsou podbarveny statisticky signifikantní rozdíly.

Games-Howell post-hoc test (Tab. 5.1.2.) ukazuje zřetelně rozdíly mezi skupinami do 15 let a 16 až 25 let. Potvrzuje zásadní rozdíl v páčání delikvence respondentů podle průměrného věku v jejich skupině přátel.

5.2. Akceptování ilegálních věcí ve skupině

Obě dvě proměnné akceptování ilegálních věcí a průměrný věk ve skupině jsou zahrnuté pod stejný filtr a tedy se týkají stejné skupiny přátel, což nám zaručuje hodnověrnost těchto výsledků. Komparace našich dvou podsouborů ukázala značné difference. Respondenti se staršími přáteli jsou mnohem častěji členy skupiny, která akceptuje ilegální věci, u obou věkových kohort se jedná o procentuální zastoupení nad 40% (41% případů u 14letých a 45% případů u 15letých). Naproti tomu respondenti s mladšími či stejně starými kamarády patří do skupiny, která přijímá nezákonné činy mnohem méně, přitom u obou věkových kohort našich respondentů platí, že se jedná o počty nad jednu čtvrtinu respondentů (v 26% případů u 14 a 30% u 15letých jedinců). Pro obě věkové kohorty platí rozdíl 15%, který dokazuje, že skupina jedinců nad 16 let už ve větší míře akceptuje nelegální činnost než mladší skupiny.

Tab. 5.2.: Kontingenční tabulka akceptování ilegálních věcí ve skupině podle věku ve skupině respondenta

			Akceptování ilegálních věcí ve skupině		Celkem
			Ne	Ano	
Věk ve skupině respondenta	Do 12 let	Počet	28	1	29
		Řádková %	96,6%	3,4%	100,0%
		Adjust. stand. residua	3,1	-3,1	
	12 až 15 let	Počet	879	303	1182
		Řádková %	74,4%	25,6%	100,0%
		Adjust. stand. residua	5,5	-5,5	
	16 až 18 let	Počet	209	152	361
		Řádková %	57,9%	42,1%	100,0%
		Adjust. stand. residua	-5,9	5,9	
	19 až 25 let	Počet	29	27	56
		Řádková %	51,8%	48,2%	100,0%
		Adjust. stand. residua	-3,1	3,1	
Nad 25 let	Počet	22	7	29	
	Řádková %	75,9%	24,1%	100,0%	
	Adjust. stand. residua	,6	-,6		
Celkem		Počet	1167	490	1657
		Řádková %	70,4%	29,6%	100,0%

Chí-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,18. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.

Kontingenční tabulka (Tab. 5.2.) nám ukazuje, že skupiny do 15 let z mnohem větší části neakceptují ilegální činnost, zatímco zejména skupiny přátel mezi 16 až 18 lety a 19 až 25 lety nezákonné aktivity výrazně akceptují. Pokud se zaměříme na procentuální zastoupení akceptování nezákonných věcí, vidíme, jak se zvyšujícím věkem se ve skupině zřetelně zvyšuje, kromě skupin, u kterých průměrný věk jejích členů je nad 25 let.

Akceptace ilegálního činu ve skupině znamená přijetí určité normy schválené členy skupiny a zařazení se tak mezi ně. Jak již bylo zmíněno výše, přítomnost delikventních norem, do kterých zapadá právě i přijetí ilegálního činu, považují někteří autoři za zásadní pro porovnávání delikventní a nedelikventní subkultury.¹⁴ Normy a hodnoty ve skupině už napovídají o jejím

¹⁴ Cloward a Ohlin (1966) považují delikventní normu ve skupině za zásadní měřítko. („Whether or not delinquent norms are part of the structure of the group is, it seems to us, a crucial criterion in distinguishing between delinquent and nondelinquent subcultures.“) (str. 57)

charakteru, aktivitách jejích členů a jejich postojích. Pokud pak mluvíme o členovi ve skupině, který je mladší než jsou ostatní, musí si své postavení vydobýt o to důrazněji než zbylí členové, protože nejen v mladých skupinách zpravidla vyšší věk znamená i více respektu a více uznání. Získání vyššího respektu, a tím i vyšší a lepší pozice ve skupině se může jedinec snažit získat, jak už bylo řečeno výše, právě delikventní činností. Kvůli nižšímu věku jedince ve skupině je na něj vyvíjen větší sociální tlak ze strany starších členů, aby akceptoval jejich normy, a jako znevýhodněný člen s menším uznáním si nemůže dovolit skupinové normy odmítnout.

5.3. Dělán

Fakt, zda je respondent členem skupiny starších či stejně starých kamarádů souvisí i s prováděním nezákonných činů touto skupinou. Starší skupiny přátel nad 16 let dělají ilegální věci v procentuálním zastoupení něco málo pod 40%, zatímco mladší či stejně staré skupiny přátel jako je respondent páchají nezákonné věci v přibližně 23% případů. Můžeme tedy s jistotou říci, že u 14letého či 15letého jedince, který má skupinu starších kamarádů, s větší pravděpodobností bude tato skupina provádět ilegální věci, což ho bude nutit je provádět také. Nicméně nemůžeme to pokládat jako obecný fakt pro všechny věkové skupiny, protože to nemusí platit např. pro 12leté nebo 17leté respondenty, jelikož vidíme, že je to právě skupina mezi 16 a 18 lety, která nápadně častěji páchá nezákonné věci. Tato skupina svou výraznější akceptací ilegálních činů i samotného provádění nezákonných věcí vybočuje z obvyklých proporcí u jiných věkových skupin, a proto nám tak ovlivňuje koncepci starších delikventních přátel, která tedy platí pouze, jak bylo ověřeno, u 14letých a 15letých mladých jedinců.

Pokud se podíváme zpětně na akceptaci nelegální činnosti, tak čísla jsou o trochu vyšší, nicméně velmi podobně zastoupená. V Tab. 5.3. vidíme u starších i u mladších či stejně starých kamarádů pouze mírný pokles mezi akceptací a přímým prováděním nelegálního činu skupinou, který naznačuje silnou vazbu mezi těmito dvěma proměnnými. Kontingenční koeficient silný vztah potvrzuje hodnotou 0,564, navíc celé tři čtvrtiny skupin, které akceptují nelegální činnost, ji i provádějí. U skupiny, která akceptuje nezákonné činy, existuje tedy výrazně vyšší pravděpodobnost, že i nezákonné činy bude páchat.

Tab.5.3.: Porovnání akceptace a provedení nelegálního činu u 14letých respondentů

	Akceptace nelegálního činu ve skupině (%)	Provedení nelegálního činu skupinou (%)
Starší kamarádi	41	39
Mladší či stejně staří kamarádi	26	23

Člen skupiny se musí chovat v souladu s normami a uznávat ostatní členy, zvláště pokud jsou ještě starší než on, čímž nabývají většího uznání kvůli většímu množství zkušeností a znalostí, často i kvůli fyzickému vzrůstu. Akceptace i provádění ilegálních činů ve skupině závisí na tom, jak moc respondent podléhá svým kamarádům ze skupiny. Pro mladého jedince může být často velmi těžké říct ne uznávanějším, dominantnějším nebo starším osobám jako jsou v tomto případě jeho kamarádi ze skupiny. Dalšími důvody, proč člen skupiny propadne ilegální činnosti, jsou např. argumenty, že „většina přátel to dělá také“, může se také bát říct ne ať už přímo ze strachu nebo kvůli obavě z posměchu ostatních při vybočování od skupinové normy. Závažným důvodem je i to, pokud respondent považuje trestnou činnost za jediný způsob zábavy se svými přáteli. Mladý jedinec se nicméně ale může také dostat do pozice oběti a stát se tak spolupachatelem trestného činu, aniž by o tom předem věděl a usiloval o to.¹⁵

5.4. Shrnutí

V této kapitole nám data ukázala, která věková skupina z mládeže páchá nejčastěji delikventní činy. Fournier (2009) považuje delikventní činnost za formu zábavy, dodává k tomu, že pro mladého jedince se město mění v hřiště a pachatel má potěšení z provádění delikventního činu jako takového větší, než by bylo z vítězství.

Další možností je, že delikventní chování může být odměňováno skupinou jeho přátel, čímž ho povzbuzují v dalším jeho konání. Nicméně v dospělosti se skupina přátel ve většině případů změní, místo školy nastoupí jedinec na vysokou školu nebo do práce, ožení se/vdá se, má

¹⁵ Inspirace: *Zastav se, zamysli se a změň se*: Resocializační program pro odsouzené vytvořený Londýnskou probační službou pro EU TF projekt „Podmíněné propuštění s dohledem – parole – rozvoj efektivní spolupráce mezijustičními složkami“ CZ 04 IB JH 01 ČR, květen 2005. Sezení č. 5: Trestná činnost jako problém, který lze řešit – Kontrolní seznam problémů.

nový domov, později děti a během všech těchto změn rapidně klesá význam a vliv jeho původní vrstevnické skupiny (Gottfredson a Hirschi, 1990; 135).

Tuto celkovou změnu přechodu jedince z adolescence do dospělosti nazývají Gottfredson a Hirschi (1990) „*maturational reform*“, tedy mohli bychom to přeložit jako „reformu dozrání“ (přechod k dospělosti).

6. Závěr

Delikvence mládeže je velmi široká problematika, která i přes řadu výzkumů skýtá mnoho otázek a nejasností. Hlavním důvodem jsou rozdílné výsledky z jednotlivých výzkumů, které se týkají nejen příčin delikvence. Předpokládaných příčin delikvence jednotlivce je velmi mnoho, mezi nejčastěji zmiňované oblasti patří vztahy v rodině, kamarádi, přístup ke škole a psychologické aspekty jedince, především míra sebekontroly a neměli bychom zapomínat ani na biologické změny, které jsou nejmarkantnější právě v tomto věku (u chlapců se jedná především o zvýšení hladiny testosteronu, kterému je často připisována zvýšená agresivita a tendence k násilí).

Vliv kamarádů na jedince je tak pouze jednou z mnoha kategorií, které by nám mohly vysvětlit jeho delikvenci. Data nám ukázala jisté tendence a souvislosti směřující k vyšší pravděpodobnosti provedení delikventního činu jedincem nebo jeho skupinou přátel.

Hlavní tendencí, na kterou bychom se měli zaměřit, je existence delikventních přátel, která už byla potvrzena mnoha zahraničními výzkumy (např. Brook, Brook a kol., 2001; Seydlitz & Jenkins, 1998; Hirschi, 2002.). Data nám potvrdila silný vztah mezi existencí delikventních přátel a delikvencí jedince a navíc také významnost počtu delikventních přátel. Pokud má jedinec ve věku 12 až 15 let kamaráda (či kamarády), který provedl určitý delikventní čin, zvyšuje se i pravděpodobnost, že stejný delikventní čin provedl i sám jedinec. Tato pravděpodobnost se kromě toho zvyšuje i se zvyšujícím se počtem takto delikventních kamarádů. Tyto závěry nicméně platí pouze pro méně závažnější delikventní činnost, tedy pro krádeže z obchodu a užívání měkkých drog, protože u závažných delikventních činů je příliš nízká prevalence pro vytváření obecnějších závěrů.

Byly prokázány i rozdíly ve formě trávení volného času podle věkové skupiny, pohlaví i velikosti skupiny, se kterou respondent tráví většinu svého volného času. Se zvyšujícím se věkem respondent spolu s kamarády páchá delikventní činnost častěji (zahrnuty jsou zde delikventní činy: pití alkoholu/užívání drog, krádež, vandalismus a obtěžování okolí). Výsledek, který není příliš překvapivý, jelikož byl prokázán mnoha předchozími výzkumy, je, že při komparaci způsobu trávení volného času u dívek a chlapců, se ukázali chlapci jako více delikventní. Nicméně, co může být překvapivé, je, že tyto rozdíly jsou velmi malé.

Novým poznatkem je závěr, že větší skupiny přátel (nad 4 členy) výrazně častěji tráví svůj volný čas delikventním způsobem. Velikost skupiny má dopad i na delikvenci jedince, který do této skupiny patří. Jedinci patřící do větší skupiny přátel mají zřetelně vyšší tendence

k páchání delikventních činů, než je tomu u jedinců, kteří jsou členy malé skupinky přátel. Jedinci z větší skupiny přátel spolu také tráví mnohem více času během běžného školního dne.

Důležitým faktorem, jak se ukázalo, je také věk kamarádů respondenta. Existuje výrazný rozdíl v delikvenci respondentů, kteří mají stejně staré nebo dokonce mladší kamarády, a respondentů, kteří mají starší kamarády. Pokud má jedinec starší kamarády, zvyšuje se výrazně pravděpodobnost výskytu delikvence u jedince, nicméně tyto závěry můžeme učinit pouze pro věkové skupiny 14 a 15letých respondentů.

Tato práce – přestože se zaměřila pouze na některé faktory související s delikvencí jedince a jeho přátel - potvrdila a upřesnila, jak významná je role delikventních kamarádů, jejich počet, věk, smíšenost skupiny nebo i její velikost. Je třeba si uvědomit, že delikvence mládeže je velmi složitý jev a při snahách o jeho vysvětlení se lze setkat s řadou protichůdných hypotéz a také výsledky různých výzkumů si často i protiřečí. Proto by bylo vhodné zde prezentovaná zjištění v budoucnu ověřit dalšími výzkumy české mládeže.

7. Literatura

- Agnew, R., & Huguley, S.: *Adolescent violence towards parents*. Journal of Marriage and the Family. 51 (3). 699-711. 1989.
- Biddle, B. J., Bank, B. J., Marlin, M. M.: *Parental and peer influence on adolescent*. Social Forces. 58. 1057-1079. 1980.
- Brook, J. S., Brook, D. W., a kol.: *Risk Factors for Adolescent Marijuana Use Across Cultures and Across Time*. The Journal of Genetic Psychology. 162 (3). 2001. Str. 357 – 374.
- Buriánek, J., Podaná, Z.: *Česká mládež v perspektivě delikvence* (Výsledky mezinárodního výzkumu ISRD-2). Praha: FF UK. 2007.
- Cloward, R. A., Ohlin, L. E.: *Delinquency and Opportunity: a Theory of delinquent gangs*. Toronto, Ontario: The Free Press. 1966.
- Farrel, R. A., Swigert, V. L.: *Social Deviance*. New York: J. B. Lippincott Company. 1978.
- Farrington, D. P.: *Individual, Family and Peer Factors in the Development of Delinquency*. Clinical Approaches to Working with Young Offenders. Chichester UK: John Wiley & Sons. 1996. Str. 21 – 56.
- Fournier, M.: *Voyage au coeur des bandes*. Sciences Humaines: Les troubles de la mémoire. 201. Rubrique: Comprendre. Únor 2009. str. 18 – 21.
- Gottfredson, M. R., Hirschi, T.: *A General Theory of Crime*. Stanford, California: Stanford University Press. 1990.
- Hirschi, T.: *Causes of Delinquency: with a new introduction by the author*. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers. 2002.
- Immele, A., Smith, F. D., Allen, J. P.: *Attachment Organization as a Moderator of the Link Between Friendship Quality and Adolescent Delinquency*. Attachment and Human Development. 8 (1). USA: Routledge. Březen 2006. Str. 33 – 46.
- Koukolík, F., Drtilová, J.: *Vzpoura deprivantů. O špatných lidech, skupinové hlouposti a uchvácené moci*. Praha: Makropulos. 1996.
- Kuchta, J., Válková, H. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck. 2005.
- Labáth, V. a kol.: *Riziková mládež*. Praha: SLON. 2001.
- Leukefeld, C. G., Logan, T. K., a kol.: *Adolescent Drug Use, Delinquency, and Other Behaviors*. Delinquent Violent Youth: Theory and Interventions. London: SAGE Publications. 1998. Str. 98 – 128.

Matoušek, O., Kroftová, A.: *Mládež a delikvence. Možné příčiny, současná struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha: Portál. 1998.

Meyrand, R.: *Comment devient-on délinquant?* Sciences Humaines: Le nouveau visage du cosmopolitisme. 176. Rubrique: La délinquance. Listopad 2006. Str. 8 - 11.

Munková, G.: *Sociální deviace: Přehled sociologických teorií*. Praha: Nakladatelství Karolinum. 2001.

Payne, D. C., Cornwell, B.: *Reconsidering Peer Influences on Delinquency: Do Less Proximate Contacts Matter?* Journal of Quantitative Criminology. 23. Springer Science+Business Media, LLC. 2007. str. 127 – 149.

Pearson, G.: *Youth, Crime, and Society*. The Oxford Handbook of Criminology. New York: Oxford University Press. 1994. Str. 1161 – 1206.

Quay, H. C.: *Patterns of Delinquent Behavior*. Handbook of Juvenile Delinquency. New York: John Wiley & Sons. 1987. Str. 118 – 138.

Roché, S.: *Délinquance des jeunes: des groupes actifs et éphémères*. Sciences Humaines: La fabrique de l'information. 129. Rubrique: Enjeux. Červenec 2002. str. 16 – 20.

Seydlitz, R., Jenkins, P.: *The Influence of Families, Friends, Schools, and Community on Delinquent Behavior*. Delinquent Violent Youth: Theory and Interventions. London: SAGE Publications. 1998. Str. 53 – 97.

Tarry, H., Emler, N.: *Attitudes, Values and Moral Reasoning as Predictors of Delinquency*. British Journal of Developmental Psychology. 25. Velká Británie: The British Psychological Society. 2007. str. 169 – 183.

Turček, K.: *Psychopatologické a sociálno-patologické prejavy detí a mládeže*. Bratislava: Vydavateľstvo IRIS. 2003.

Violence juvénile, une révolte contre les peres? Rencontre avec Robert Muchembled. Sciences Humaines: Les troubles de la mémoire. 201. Rubrique: Comprendre. Únor 2009. str. 22 – 23.

Výrozt, J., Slaměník, I.: *Člověk a zákon: Sociální normy, sociální spravedlivost' a psychologie práva*. Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha: Portál. 1998. Str. 93 – 124.

Výrozt, J., Slaměník, I.: *Sociální psychologie školy*. Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha: Portál. 1998. Str. 259 – 302.

Výrozt, J., Slaměník, I.: *Člověk v rodině*. Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha: Portál. 1998. Str. 303 – 342.

Warr, M.: *Parents, Peers and Delinquency*. Social Forces. 72 (September). 247 – 264. 1993.

Weinberg, A.: *Profils de délinquants, quelques classiques*. Sciences Humaines: Le nouveau visage du cosmopolitisme. 176. Rubrique: La délinquance. Listopad 2006. str. 12 – 13.

Zastav se, zamysli se a změň se: Resocializační program pro odsouzené. Londýnská probační služba. Česká republika. květen 2005.

Český statistický úřad. Statistická ročenka České republiky 2009. Soudnictví, kriminalita, nehody: *Odsouzení podle věkových skupin (stav k 31.12.)*.
<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/0001-09-2009-2500> (20.4. 2010)

Elliott, D. S., Huizinga, D., & Ageton, S. S.: *Explaining delinquency and drug use*. Beverly Hills, CA. Sage. 1985. (Citováno z Gottfredson a Hirschi, 1990)

Glueck, S., Glueck, E.T.: *Unreveling Juvenile Delinquency*. Harvard University. Cambridge, Massachusetts. 1964. (citováno z Hirschi, 2002)

8.1. Dotazník ISRD-2

oaphne

2006

DOTAZNÍK ISRD 2

Děkujeme za pomoc a za spolupráci.

U U U U U

| | | | | * | | | | * | | | | * | | * | | * | | | | * | | | |

JL

ČÁST I – OTÁZKY NA ŽIVOTNÍ PODMÍNKY

1. Jsi muž, nebo žena?

- (1) ☐ Muž
- (2) ☐ Žena

2. Kolik je ti let?

- (1) ☐ 12
- (2) ☐ 13
- (3) ☐ 14
- (4) ☐ 15
- (5) ☐ 16
- (6) ☐ 17

3. Narodil/a ses v této zemi?

3.1 (1) ☐ Ano

(2) ☐ Ne, narodil/a → Pokud
jsem se v: ne:

3.2

Kolik let ti bylo, když ses _____ let
sem přistěhoval/a ?

4. Ve které zemi se narodila tvá matka?

- (1) ☐ V České republice
- (2) ☐ Narodila se jinde, konkrétně v _____
- (3) ☐ Narodila se v jiné zemi, ale nevím přesně kde
- (4) ☐ Nevím

5. A kde se narodil tvůj otec?

- (1) ☐ V České republice
- (2) ☐ Narodil se jinde, konkrétně v _____
- (3) ☐ Narodil se v jiné zemi, ale nevím přesně kde
- (4) ☐ Nevím

6. Žiješ společně se svou vlastní matkou a otcem?

- (1) ☐ Ano, žiji se svými vlastními rodiči
- (2) ☐ Žiji vždy nějaký čas s mojí matkou a nějaký čas s mým otcem
- (3) ☐ Žiji se svou matkou
- (4) ☐ Žiji se svým otcem
- (5) ☐ Žiji se svou matkou a s jejím partnerem/s mým nevlastním otcem
- (6) ☐ Žiji se svým otcem a jeho partnerkou/s mojí nevlastní matkou
- (7) ☐ Žiji s jinou rodinou (například s prarodiči, příbuznými, ...)
- (8) ☐ Žiji u pěstounské rodiny
- (9) ☐ Žiji s jinými lidmi, konkrétně s: _____

7. Jakým jazykem mluvíš obvykle s lidmi, se kterými žiješ?

- (1) ☐ Český
- (2) ☐ Jazykem země mého původu
- (3) ☐ Jiným, konkrétně _____

8. Zacházel s tebou někdo špatně kvůli tvému náboženství, jazyku nebo barvě pleti?

- (1) ☐ Ne, nikdy
- (2) ☐ Jednou
- (3) ☐ Několikrát
- (4) ☐ Často

9. Má tvůj otec (nebo muž, se kterým žiješ) placené zaměstnání?

- (1) ☐ Má trvalé zaměstnání
- (2) ☐ Pracuje ve své vlastní firmě (podniká, samostatně výdělečně činný)
- (3) ☐ Příležitostně si vydělává
- (4) ☐ Rád by pracoval, ale nemůže najít práci
- (5) ☐ Je dlouhodobě nemocný nebo hendikepovaný
- (6) ☐ Je v důchodu
- (7) ☐ Ne, jiný důvod _____
- (8) ☐ Žádný muž v naší domácnosti není

10. Má tvoje matka (nebo žena, s níž žiješ) placené zaměstnání?

- (1) ☐ Má trvalé zaměstnání
- (2) ☐ Pracuje ve své vlastní firmě (podniká, samostatně výdělečně činná)
- (3) ☐ Příležitostně si vydělává
- (4) ☐ Ráda by pracovala, ale nemůže najít práci
- (5) ☐ Je dlouhodobě nemocná nebo hendikepovaná
- (6) ☐ Stará se o domácnost
- (7) ☐ Ne, jiný důvod _____
- (8) ☐ Žádná žena v naší domácnosti není

11. Máš doma v bytě vlastní pokoj?

- (1) ☐ Ano, mám
- (2) ☐ Ne, sdílím místnost s dalšími členy rodiny

12. Máš doma počítač, který smíš používat?

- (1) ☐ Ano
- (2) ☐ Ne

13. Vlastníš mobilní telefon?

- (1) ☐ Ano
- (2) ☐ Ne

14. Vlastní tvá rodina automobil?

- (1) ☐ Ano
(2) ☐ Ne

NĚKTERÉ PROBLÉMY, KTERÉ TĚ MOHLY POTKAT

15. Když vezmeme v úvahu období posledního roku (12 měsíců), staly se ti některé z následujících věcí? Nahlásil jsi je ty anebo někdo jiný na policii?

Odpověz na všechny otázky 15.1 – 15.4

		Nestalo se během posledních 12 měsíců	Stalo se během posledních 12 měsíců	Kolikrát byl incident nahlášen na policii?
		(zaškrtni)	(odhadni počet)	(odhadni počet)
15.1	Někdo po tobě chtěl peníze nebo jiné věci (hodinky, mobil, boty, atd.) a vyhrožoval ti, pokud mu je nedáš?	☐ ne,nic	stalo,..... krát	..... krát
15.2	Někdo tě násilně napadl nebo udeřil tak, žeš musel/a navštívit lékaře?	☐ ne, nic	stalo,..... krát	..... krát
15.3	Něco ti bylo ukradeno (např. kniha, peníze, mobil, kolo, sportovní vybavení)?	☐ ne, nic	stalo, ... krát	..... krát
15.4	Byl/a jsi šikanován/a ve škole (ostatní studenti tě ponižovali, zesměšňovali, udeřili či kopli tě anebo tě vyloučili ze své skupiny)?	☐ ne, nic	stalo,..... krát	..... krát

RODINA

16. Jak dobře obvykle vycházíš s mužem, se kterým žiješ v domácnosti (otec, nevlastní otec...)?

- (1) ☐ Vycházím s ním dobře
- (2) ☐ Vycházím s ním poměrně dobře
- (3) ☐ Nevycházím s ním moc dobře
- (4) ☐ Vůbec s ním nevycházím
- (5) ☐ Žádný muž v naší domácnosti není

17. Jak dobře obvykle vycházíš se ženou, se kterou žiješ v domácnosti (matka, nevlastní matka...)?

- (1) ☐ Vycházím s ní dobře
- (2) ☐ Vycházím s ní poměrně dobře
- (3) ☐ Nevycházím s ní moc dobře
- (4) ☐ Vůbec s ní nevycházím
- (5) ☐ Matka ani jiná žena v domácnosti nežije

18. Jak často podnikáte ty a tví rodiče (nebo jiní dospělí, s nimiž žiješ) nějaké společné akce jako návštěvy kina, procházky nebo výlety, návštěvy příbuzných, sportovních akcí apod.?

- (1) ☐ Častěji než jednou týdně
- (2) ☐ Asi jednou týdně
- (3) ☐ Asi jednou měsíčně
- (4) ☐ Několikrát do roka
- (5) ☐ Asi jednou ročně
- (6) ☐ Téměř nikdy

19. Kolikrát v průběhu týdne večeříte společně alespoň s jedním z rodičů (nebo z dospělých, se kterými žiješ)?

- (1) ☐ Nikdy
- (2) ☐ Jednou
- (3) ☐ Dvakrát
- (4) ☐ Třikrát
- (5) ☐ Čtyřikrát
- (6) ☐ Pětkrát
- (7) ☐ Šestkrát
- (8) ☐ Denně

20. Vědí obvykle tví rodiče (nebo dospělí, se kterými žiješ), s kým se stýkáš, když nejsi doma?

- (1) ☐ Vždy
- (2) ☐ Někdy
- (3) ☐ Zřídka/nikdy
- (4) ☐ Nikam nechodím

21. Když jdeš večer ven, řeknou ti obvykle rodiče (nebo jiní dospělí), kdy máš být zpátky?

(1) ☐ Nechodím večer ven

(2) ☐ Ne

(3) ☐ Ano

Když ano:

21.1

Poslechneš je ?

(1) ☐ Vždy

(2) ☐ Někdy

(3) ☐ Zřídka/nikdy

22. Zažil/a jsi některou z následujících těžkých událostí?

22.1 Zemřel některý ze sourozenců

22.2 Úmrtí některého z rodičů*

22.3 Zemřel někdo jiný, koho jsi měl/a rád/a

20.4 Sám/sama jsi byl/a dlouze nebo těžce nemocen/á

22.5 Dlouhá nebo závažná nemoc některého z rodičů* nebo někoho jiného, kdo ti je blízký

22.6 Problémy některého z rodičů s alkoholem nebo drogami*

22.7 Opakující se vážné hádky nebo fyzické střety mezi rodiči*

22.8 Rodiče se rozvedli nebo odloučili*

* včetně nevlastních nebo adoptivních rodičů

Ne

Ano

(1)

(2)

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

VOLNÝ ČAS

23. Kolikrát během týdne chodíváš v noci mimo domov třeba na party nebo diskotéky, na návštěvy známých nebo jen tak bloumat po ulicích?

(1) ☐ Nikdy

(2) ☐ Jednou

(3) ☐ Dvakrát

(4) ☐ Třikrát

(5) ☐ Čtyřikrát

(6) ☐ Pětkrát

(7) ☐ Šestkrát

(8) ☐ Denně

24. Když nepočítáš čas strávený ve škole, kolik hodin věnuješ každé z uvedených aktivit během jednoho běžného školního dne? Odpověz prosím na všechny otázky (24.1 – 24.7)

	Žádnou	½ hodiny	1 hod.	2 hod.	3 hod.	4 hod. a více
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
24.1 Domácí úkoly	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.2 Čtení knih	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.3 Sledování televize, počítačové hry nebo chatování na internetu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.4 Čtení časopisů nebo komiksů	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.5 Setkávání s přáteli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.6 Sport	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.7 Hra na hudební nástroj	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Když se vydáváš někam na víkend, jak se nejčastěji dostáváš do cíle?
(můžeš uvést více možností)

- (1) ☐ Nikam na víkendy nechodím/nejezdím
- (2) ☐ Chodím pěšky
- (3) ☐ Můj otec / moje matka mě doveze
- (4) ☐ Jezdím na kole
- (5) ☐ Jedu na motocyklu, skútru
- (6) ☐ Jedu veřejnou dopravou (autobusem, vlakem, tramvají, metrem)
- (7) ☐ Jinak: _____

26. S kým trávíš většinu svého volného času?
(zaškrtni pouze jednu políčko)

- (1) ☐ Sám, sama
- (2) ☐ S rodinou
- (3) ☐ S jedním až třemi kamarády, přáteli
- (4) ☐ S větší skupinou přátel (4 a více)

27. Někteří lidé mají určitou skupinu přátel, s nimiž tráví čas, podnikají společné věci nebo se různě baví. Patříš do nějaké takové skupiny?

- (1) ☐ Ne => přeskoč otázky 28-34 a přejdi k otázce 35
- (2) ☐ Ano

28. Jaký věk nejlépe charakterizuje členy tvé skupiny nebo party?

- (1) ☐ Méně než 12 let
- (2) ☐ 12 – 15
- (3) ☐ 16 – 18
- (4) ☐ 19 – 25
- (5) ☐ Více než 25 let

29. Tráví tvoje skupina hodně času společně na veřejných místech jako jsou parky, ulice, obchodní centra, okolí bydliště?

- (1) ☐ Ne
- (2) ☐ Ano

30. Jak dlouho již tato skupina existuje?

- (1) ☐ Méně než tři měsíce
- (2) ☐ Od tří měsíců do jednoho roku
- (3) ☐ Od jednoho do čtyř let
- (4) ☐ 5 – 10 let
- (5) ☐ 11 – 20 let
- (6) ☐ Více než 20 let

31. Je pro tvou skupinu přijatelné nebo normální dělat nějaké nelegální (nezákonné) věci?

- (1) ☐ Ne
- (2) ☐ Ano

32. Dělají lidé z tvoji skupiny společně nějaké nelegální (nezákonné) věci i ve skutečnosti?

- (1) ☐ Ne
- (2) ☐ Ano

33. Myslíš si, že by bylo možné označit tvoji skupinu jako gang?

- (1) ☐ Ne
- (2) ☐ Ano

34. Jsou v ní jen chlapci, nebo jen dívky, anebo jde o smíšenou skupinu?

- (1) ☐ Samí chlapci
- (2) ☐ Samé dívky
- (3) ☐ Je to smíšená skupina

35. Kolik z tvých kamarádů má rodiče cizího původu?

- (1) ☐ Žádný/á
- (2) ☐ Jen někteří
- (3) ☐ Mnoho z nich
- (4) ☐ Všichni

36. Lidé se často odlišují svým původem, náboženstvím nebo přesvědčením. Schvaluji tvoji rodiče, abys měl/a přátele z jiných (etnických) skupin?

- (1) ☐ Ano
- (2) ☐ Ne
- (3) ☐ Nevím, nemohu posoudit

37. Když si “vyrazíš” někam s kamarády nebo kamarádkami:

(odpověz prosím na všechny otázky: 37.1 – 37.9)

	Obvykle....	Nikdy (1)	Občas (2)	Často (3)	Vždy (4)
37.1	Navštěvujeme diskotéky nebo koncerty	☐	☐	☐	☐
37.2	Hrajeme v hudební kapele	☐	☐	☐	☐
37.3	Vypijeme dost piva/alkoholu nebo užíváme drogy	☐	☐	☐	☐
37.4	Ničíme nebo poškozuje věci jen tak pro legraci	☐	☐	☐	☐
37.5	Něco ukradneme pro rozptýlení, pro zábavu	☐	☐	☐	☐
37.6	Sportujeme	☐	☐	☐	☐
37.7	Hrajeme počítačové hry nebo chatujeme na internetu	☐	☐	☐	☐
37.8	Obtěžujeme a děsíme okolní lidi jen tak pro zábavu	☐	☐	☐	☐
37.9	Jiné, konkrétně:	☐	☐	☐	☐

38. Do jaké míry souhlasíš nebo nesouhlasíš s následujícími výroky o násilném chování u mladých lidí?

	Rozhodně souhlasím (1)	Spíše souhlasím (2)	Spíše nesouhlasím (3)	Rozhodně nesouhlasím (4)
38.1	Trocha násilí k zábavě patří	☐	☐	☐
38.2	Je třeba užívat síly, aby byl člověk uznáván a respektován	☐	☐	☐
38.3	Když mě někdo napadne, vrátím mu to	☐	☐	☐
38.4	Bez násilí by bylo všechno mnohem nudnější	☐	☐	☐
38.5	Je úplně normální, že kluci si chtějí něco dokázat ve fyzickém střetávání s druhými	☐	☐	☐

39. Do jaké míry souhlasíš nebo nesouhlasíš s následujícími výroky?

(odpověz prosím na všechny otázky)

		Rozhodně souhlasím (1)	Spíše souhlasím (2)	Spíše nesouhlasím (3)	Rozhodně nesouhlasím (4)
39.1	Jednám impulzivně, aniž bych u toho moc přemýšlel/a	☐	☐	☐	☐
39.2	Dělám to, co mi přináší okamžité uspokojení, třeba i za cenu obětování vzdálenějších cílů	☐	☐	☐	☐
39.3	Více se starám o to, co se kolem mě děje teď, než o to, co bude za dlouho	☐	☐	☐	☐
39.4	Rád občas otestuji sám sebe třeba nějakým trochu riskantním počinem	☐	☐	☐	☐
39.5	Někdy podstupuji riziko prostě proto, že mě to baví	☐	☐	☐	☐
39.6	Vzrušení a dobrodružství jsou pro mě důležitější než bezpečí	☐	☐	☐	☐
39.7	Snažím se ohlížet v první řadě na sebe, i kdyby to mělo způsobit jiným lidem potíže	☐	☐	☐	☐
39.8	Když to, co dělám, vadí druhým lidem, je to jejich problém, a ne můj	☐	☐	☐	☐
39.9	Rád získávám věci, které chci mít, i když vím, že to působí problémy druhým lidem	☐	☐	☐	☐
39.10	Dost rychle ztrácím trpělivost	☐	☐	☐	☐
39.11	Když se opravdu naštvu, je pro ostatní lepší se mi vyhnout	☐	☐	☐	☐
39.12	Když s někým zásadně nesouhlasím, je pro mě většinou těžké o tom v klidu pohovořit a přitom se nerozrušit	☐	☐	☐	☐

40. Měl/a jsi někdy natolik vážnou nehodu, třeba při sportu nebo při dopravní nehodě (ne pouhé říznutí nebo poranění), žeš musel/a zajít k lékaři?

- (1) ☐ Ne
 (2) ☐ Jednou
 (3) ☐ _____ krát

ŠKOLA

41. Chodiš do školy většinou rád/a?

- (1) ☐ Hodně rád/a
 (2) ☐ Celkem rád/a
 (3) ☐ Ani ne
 (4) ☐ Vůbec ne

42. Byl/a jsi někdy v učení pozadu a musel/a jsi opakovat třídu (ročník)?

- (1) ☐ Ne
 (2) ☐ Ano, jednou
 (3) ☐ Ano, častěji

43. Byl/a jsi někdy během posledních 12 měsíců bez právoplatné omluvy „za školou“ minimálně jeden celý den?

- (1) ☐ Ne
 (2) ☐ Jednou nebo dvakrát
 (3) ☐ 3x a více

44. Jakých dosahuješ výsledků ve škole v porovnání s ostatními žáky ve třídě?

- (1) ☐ Jsem lepší než většina mých spolužáků
 (2) ☐ Jsem průměrný/á student/ka
 (3) ☐ Moc mi to ve škole nejde

45. Do jaké míry souhlasíš nebo nesouhlasíš s následujícími výroky o tvé škole?

(odpověz prosím na všechny otázky: 45.1 – 45.8)

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
	(1)	(2)	m (3)	m (4)
45.1 Kdybych se musel/a přestěhovat, tak by se mi po této škole stýskalo	☐	☐	☐	☐
45.2 Učitelé si všimnou, když se mi něco podaří, a řeknou mi to	☐	☐	☐	☐
45.3 Mám rád/a svou školu	☐	☐	☐	☐
45.4 Máme zde hodně mimoškolních aktivit (sport, hudba, divadlo, klubová činnost)	☐	☐	☐	☐
45.5 V naší škole se hodně krade	☐	☐	☐	☐
45.6 Dochází zde často k napadání a k bitkám	☐	☐	☐	☐
45.7 V naší škole dochází k poškozování a záměrnému ničení mnoha věcí	☐	☐	☐	☐
45.8 Hodně se zde užívají drogy	☐	☐	☐	☐

46. Co plánuješ dělat po ukončení povinné školní docházky? (Povinná docházka je ta, která je stanovena zákonem)

- (1) ☐ Budu hledat zaměstnání, začnu pracovat
- (2) ☐ Půjdu se něčemu vyučit
- (3) ☐ Půjdu na nějakou střední odbornou školu (průmyslovou, zdravotní, apod.)
- (4) ☐ Půjdu na střední školu obchodní nebo podnikatelskou
- (5) ☐ Půjdu na gymnázium nebo na školu připravující k dalšímu vzdělání
- (6) ☐ Jiné řešení: _____
- (7) ☐ Ještě nevím

BLÍZKÉ OKOLÍ, SOUSEDSTVÍ

47. Do jaké míry souhlasíš nebo nesouhlasíš s následujícími výroky o okolí tvého bydliště, o lidech žijících kolem tebe v sousedství?
(Odpověz prosím na všechny otázky)

		Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasí	Spíše nesouhlasí	Rozhodně nesouhlasí
		(1)	m (2)	m (3)	m (4)
47.1	Kdybych se musel/a odstěhovat, přišel/a bych o zázemí	☐	☐	☐	☐
47.2	Moji sousedé si všímají, když se nechovám dobře, a dávají mi to najevo	☐	☐	☐	☐
47.3	Mám rád/a své bydliště	☐	☐	☐	☐
47.4	Je zde dost míst, kde si děti mohou hrát	☐	☐	☐	☐
47.5	Je tu vysoká zločinnost	☐	☐	☐	☐
47.6	Hodně se tu prodávají drogy	☐	☐	☐	☐
47.7	Často zde dochází k napadení a k bitkám	☐	☐	☐	☐
47.8	Nachází se zde mnoho prázdných nebo zničených budov	☐	☐	☐	☐
47.9	Vyskytuje se zde hodně grafiti	☐	☐	☐	☐
47.10	Lidé v okolí ochotně pomáhají svým sousedům	☐	☐	☐	☐
47.11	Lidé v mém sousedství drží při sobě	☐	☐	☐	☐
47.12	Svým sousedům mohu věřit	☐	☐	☐	☐
47.13	Lidé v okolí mého bydliště spolu obvykle nevycházejí příliš dobře	☐	☐	☐	☐

Část II – OTÁZKY NA VĚCI, KTERÉ MLADÍ LIDÉ OBČAS DĚLAJÍ

48. Mladí lidé někdy dělají i zakázané věci. O kolika svých kamarádech víš, že udělali některé z následujících věcí? (Odpověz prosím na všechny otázky)

(bud' zaškrtni „ne“ nebo vyplň počet)

(zaškrtni)

(odhadni počet)

48.1	Mám kamarády, kteří zkusili měkké nebo tvrdé drogy jako konopí, hašiš, extázi, speed, heroin nebo kokain.	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.2	Mám kamarády, kteří někdy ukradli něco z obchodu nebo supermarketu.	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.3	Mám kamarády, kteří se vloupali do budovy s cílem něco ukrást.	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.4	Mám kamarády, kteří někomu vyhrožovali zbraní nebo zbitím, aby jim vydal peníze nebo nějakou věc?	☐ ne	ano, ____ kamarádů
48.5	Mám kamarády, kteří někoho zbili nebo těžce zranili holí, nožem nebo něčím podobným?	☐ ne	ano, ____ kamarádů

49. Pil/a jsi už někdy pivo, víno nebo míchaný nápoj obsahující menší podíl alkoholu?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 50

(2) ☐ Ano → pokud ano ↻

Odpověz prosím na všechny otázky: 49.1-49.7

- 49.1** Kolik ti bylo let, když poprvé pil/a pivo, víno nebo něco podobného (např. ovocné víno, džus s alkoholem)? _____ let
- 49.2** Opil/a ses tímto někdy? (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)
- 49.3** Pil/a jsi to někdy během posledních 4 týdnů? (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)
- 49.4** Kolik skleniček, půllitrů nebo plechovek jsi vypil/a naposledy? ____ skleniček
____ půllitrů nebo lahví
____ třetinek nebo plechovek
- 49.5** Pil/a jsi v tomto případě sám/a nebo s druhými lidmi? (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S mými rodiči
(3) ☐ S jinými dospělými
(4) ☐ S dalšími dětmi, s vrstevníky
- 49.6** Všimnul si v tomto případě nějaký dospělý, že piješ? (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný
- 49.7** Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a? (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
(3) ☐ Nikdo si toho nevšimnul

50. Pil/a jsi někdy tvrdý alkohol (vodka, rum, slivovice, gin, whisky, apod.)?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 51

(2) ☐ Ano → Pokud ano ➡

**Odpověz prosím na všechny
otázky: 50.1-50.7**

50.1 Kolik ti bylo let, když jsi to
zkusil/a poprvé?

_____ let

50.2 Opil/a ses někdy tvrdým
alkoholem?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

50.3 Pil/a jsi někdy během
posledních 4 týdnů?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

50.4 Kolik sklenic jsi vypil/a
naposledy?

_____ sklenic

50.5 Pil/a jsi v tomto případě
sám/a nebo s druhými lidmi?

(1) ☐ Sám, sama

(2) ☐ S dospělými

(3) ☐ S dalšími dětmi, s vrstevníky

50.6 Všimnul si v tomto případě
nějaký dospělý, že piješ?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Moji rodiče

(3) ☐ Policie

(4) ☐ Učitel

(5) ☐ Někdo jiný

50.7 Byl/a jsi za to v tomto
případě potrestán/a?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Ano

☐ Nepřicházelo v úvahu

51. Užil/a jsi někdy konopí, marihuanu nebo hašiš?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 52

(2) ☐ Ano → Pokud ano, ➡
pokračuj

**Odpověz na všechny otázky: 51.1-
51.5**

51.1 Kolik ti bylo let, když jsi to
zkusil/a poprvé?

_____ let

51.2 Dělal/a jsi to někdy během
posledních 4 týdnů?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

51.3 V posledním případě jsi to
dělal/a sám/a nebo
s druhými?

(1) ☐ Sám, sama

(2) ☐ S dospělými

(3) ☐ Jen s dalšími dětmi, vrstevníky

51.4 Přistihl tě v tomto případě
přítom někdo?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Moji rodiče

(3) ☐ Policie

(4) ☐ Učitel

(5) ☐ Někdo jiný

51.5 Byl/a jsi za to v tomto
případě potrestán/a?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Ano

☐ Nikdo to nezjistil

52. Zkusil/a jsi někdy drogy jako extáze nebo speed?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 53

(2) ☐ Ano → Pokud ano, pokračuj

Odpověz na všechny otázky: 52.1-52.5

52.1 Kolik ti bylo let, když jsi to zkusil/a poprvé?

_____ let

52.2 Dělal/a jsi to někdy během posledních 4 týdnů?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

52.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ Jen s dalšími dětmi, vrstevníky

52.4 Přistihl tě v tomto případě přitom někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

52.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

53. Zkusil/a jsi někdy drogy jako LSD, heroin nebo kokain?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 54

(2) ☐ Ano → Pokud ano, pokračuj

Odpověz na všechny otázky: 53.1-53.5

53.1 Kolik ti bylo let, když jsi to zkusil/a poprvé?

_____ let

53.2 Dělal/a jsi to někdy během posledních 4 týdnů?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

53.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ Jen s dalšími dětmi, vrstevníky

53.4 Přistihl tě v tomto případě přitom někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

53.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

54. Poškodil/a jsi někdy úmyslně věc nebo zařízení, jako jsou autobusové zastávky, okna, sedadla ve vlacích nebo autobusech, parkující auta?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 55

(2) ☐ Ano → Pokud ano, pokračuj

Odpověz na všechny otázky: 54.1-54.5

54.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

54.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

54.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

54.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

54.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

55. Ukradl/a jsi něco v obchodě nebo v supermarketu?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 56

(2) ☐ Ano → Pokud ano, pokračuj

Odpověz na všechny otázky: 55.1-55.5

55.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

55.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

55.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

55.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

55.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

56. Vloupal/a jsi se někdy do budovy s cílem něco ukrást?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 57

(2) ☐ Ano → Pokud ano ➡

Odpověz na všechny otázky: 56.1-56.5

56.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

56.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

56.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

56.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

56.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

57. Zcizil/a jsi někdy kolo, moped nebo skútr?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 58

(2) ☐ Ano → Pokud ano ➡

Odpověz na všechny otázky: 57.1-57.5

57.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

57.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

57.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

57.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

57.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

58. Ukradl/a jsi někdy motorku nebo automobil?

- (1) ☐ Ne → přejdi na otázku 59
(2) ☐ Ano → Pokud ano ➤

Odpověz na všechny otázky: 58.1-58.5

58.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

58.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

58.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

58.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

58.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

59. Stahoval/a jsi nebo kopíroval/a jsi někdy při používání počítače hudbu nebo filmy?

- (1) ☐ Ne → přejdi na otázku 60
(2) ☐ Ano → Pokud ano ➤

Odpověz na všechny otázky: 59.1-59.6

59.1 Myslel/a sis, že to je nelegální?

- ☐ Ne
☐ Ano

59.2 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

59.3 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

59.4 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

59.5 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

59.6 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

60. Použil/a jsi někdy počítač jako hacker (pro napojení nebo nabourání cizích sítí)?

- (1) ☐ Ne → přejdi na otázku 61
(2) ☐ Ano → Pokud ano

Odpověz na všechny otázky: 60.1-60.5

60.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

60.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

60.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

60.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

60.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

61. Ukradl/a jsi někdy něco z auta?

- (1) ☐ Ne → přejdi na otázku 62
(2) ☐ Ano → Pokud ano

Odpověz na všechny otázky: 61.1-61.5

61.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

61.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

61.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

61.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

61.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

62. Sebral/a jsi někdy někomu peněženku, kabelku, tašku nebo něco takového?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 63

(2) ☐ Ano → Pokud ano

Odpověz na všechny otázky: 62.1-62.5

62.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

62.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

62.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

62.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

62.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

63. Nosil/a jsi někdy s sebou zbraň, třeba hůl, nůž nebo řetěz (mimo kapesního nože)?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 64

(2) ☐ Ano → Pokud ano

Odpověz na všechny otázky: 63.1-63.5

63.1 Kolik ti bylo let, když jsi poprvé měl/a u sebe zbraň?

_____ let

63.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

63.3 Při jaké příležitosti jsi měl/a u sebe zbraň naposledy?

- (1) ☐ Zbraň s sebou nosím vždy
(2) ☐ Když jsem šel/šla do školy
(3) ☐ Když jsem šel/šla ven s kamarády

63.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

63.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

64. Vyhrožoval/a jsi někdy někomu zbraní nebo zbitím, aby ti vydal peníze nebo nějakou věc?

- (1) ☐ Ne → přejdi na otázku 65
(2) ☐ Ano → Pokud ano ➡

Odpověz na všechny otázky: 64.1-64.5

64.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

64.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

64.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dospělými
(3) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky

64.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

64.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

65. Účastnil/a jsi se nějaké skupinové bitky na školním dvoře, na fotbalovém stadionu, na ulici anebo jiném veřejném místě?

- (1) ☐ Ne → přejdi na otázku 66
(2) ☐ Ano → Pokud ano ➡

Odpověz na všechny otázky: 65.1-65.5

65.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

65.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

65.3 O jakou bitku se jednalo v posledním případě?

- (1) ☐ Prali jsme se s ostatními dětmi
(2) ☐ Bitky se účastnili i dospělí

65.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

65.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

66. Zbil/a jsi někoho nebo zranil/a holí nebo nožem tak, že musel vyhledat lékaře?

(1) ☐ Ne → přejdi na otázku 67

(2) ☐ Ano → Pokud ano ➡

Odpověz na všechny otázky: 66.1-66.5

66.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

66.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

66.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky
(3) ☐ S dospělými

66.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

66.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

67. Prodával/a jsi někdy jakékoli (měkké nebo tvrdé) drogy nebo působil/a jsi jako zprostředkovatel/ka?

(1) ☐ Ne

(2) ☐ Ano → Pokud ano ➡

Odpověz na všechny otázky: 67.1-67.5

67.1 Kolik ti bylo let, když jsi to udělal/a poprvé?

_____ let

67.2 Došlo k tomu také během posledních 12 měsíců?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano (kolikrát: ____)

67.3 V posledním případě jsi to dělal/a sám/a nebo s druhými?

- (1) ☐ Sám, sama
(2) ☐ S dalšími dětmi, vrstevníky
(3) ☐ S dospělými

67.4 Přišel na to v tomto případě někdo?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Moji rodiče
(3) ☐ Policie
(4) ☐ Učitel
(5) ☐ Někdo jiný

67.5 Byl/a jsi za to v tomto případě potrestán/a?

- (1) ☐ Ne
(2) ☐ Ano
☐ Nikdo to nezjistil

68. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání tvých rodičů?

	Základní škola (1)	Vyučen/á (2)	Střední škola s maturitou (3)	Vysoká škola (4)	Nevím (5)
Vzdělání matky	☐	☐	☐	☐	☐
Vzdělání otce	☐	☐	☐	☐	☐

69. Jak je pro tebe důležité, co si o tobě myslí tví rodiče?

Mimořádně důležité (1)	Důležité (2)	Spíše důležité (3)	Jak kdy (4)	Spíše nedůležité (5)	Nedůležité (6)	Úplně nedůležité (7)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

70. Jak je pro tebe důležité, co si o tobě myslí tví kamarádi ve třídě?

Mimořádně důležité (1)	Důležité (2)	Spíše důležité (3)	Jak kdy (4)	Spíše nedůležité (5)	Nedůležité (6)	Úplně nedůležité (7)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

71. Jak bys hodnotil/a následující výroky nebo stanoviska:

	Rozhodně souhlasím (1)	Spíše souhlasím (2)	Tak napůl (3)	Spíše nesouhlasím (4)	Rozhodně nesouhlasím (5)
71.1 Myslím, že lidé, kteří nenosí značkové oblečení, působí nedbale a nmoderně.	☐	☐	☐	☐	☐
71.2 Považuji za hloupé, když mladí lidé pouštějí starší v autobuse sednout.	☐	☐	☐	☐	☐
71.3 Pro mě osobně je důležité prospívat ve škole dobře.	☐	☐	☐	☐	☐
71.4 Člověk se musí snažit, protože jen tak může dosáhnout úspěchu.	☐	☐	☐	☐	☐
71.5 Nepovažuji za špatné, když někdo něco zcizí v obchodě.	☐	☐	☐	☐	☐
71.6 Obdivuji lidi, kteří se dokáží násilím prosadit ve střetu s druhými.	☐	☐	☐	☐	☐

72. Jak se na následující věci dívají tví rodiče?

	Rozhodně souhlasím (1)	Spíše souhlasím (2)	Tak napůl (3)	Spíše nesouhlasím (4)	Rozhodně nesouhlasím (5)
72.1 Pro mé rodiče je důležité, když mohu nosit značkové oblečení, abych nevypadal/a hůř než ostatní.	☐	☐	☐	☐	☐
72.2 Pro mé rodiče je velmi podstatné, abych pouštěl/a starší v autobuse sednout.	☐	☐	☐	☐	☐
72.3 Pro rodiče je důležité, abych ve škole dobře prospíval/a.	☐	☐	☐	☐	☐
72.4 Rodiče ode mne očekávají, že budu pilný/á, protože jen tak se dá něčeho dosáhnout.	☐	☐	☐	☐	☐
72.5 Mé rodiče by vyděsilo, kdyby se doslechli, že jsem v obchodě něco ukradl/a.	☐	☐	☐	☐	☐
72.6 Rodiče považují za správné, když se násilím prosazuji ve střetu s druhými.	☐	☐	☐	☐	☐

73. Jak důležité jsou pro tebe, pro tvé chování nebo rozhodování názory tvých rodičů?

Mimořádně důležité (1)	Důležité (2)	Spíše důležité (3)	Jak kdy (4)	Spíše nedůležité (5)	Nedůležité (6)	Úplně nedůležité (7)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

74. Jak důležité jsou pro tebe názory učitelů?

Mimořádně důležité (1)	Důležité (2)	Spíše důležité (3)	Jak kdy (4)	Spíše nedůležité (5)	Nedůležité (6)	Úplně nedůležité (7)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

75. Jak důležité jsou pro tebe názory tvých prarodičů (dědečka, babičky)?

Mimořádně důležité (1)	Důležité (2)	Spíše důležité (3)	Jak kdy (4)	Spíše nedůležité (5)	Nedůležité (6)	Úplně nedůležité (7)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

To je vše, na co jsme se tě chtěli zeptat. Velmi děkujeme za tvoji pomoc!

8.2. Kontingenční tabulky ke 3. kapitole (formy trávení volného času)

Tab. 3.3a: Kontingenční tabulka navštěvování diskoték a koncertů podle pohlaví

Pohlaví			Navštěvování diskoték a koncertů				Celkem
			nikdy	občas	často	vždy	
Dívka	Počet		595	482	62	11	1150
	Řádková %		51,7%	41,9%	5,4%	1,0%	100,0%
	Adjust. stand. residua		-5,0	4,8	,9	-,3	
Chlapec	Počet		688	356	51	12	1107
	Řádková %		62,1%	32,2%	4,6%	1,1%	100,0%
	Adjust. stand. residua		5,0	-4,8	-,9	,3	
Celkem	Počet		1283	838	113	23	2257
	Řádková %		56,8%	37,1%	5,0%	1,0%	100,0%

Chi-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,107. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.

Tab. 3.3b: Kontingenční tabulka pití alkoholu / užívání drog podle pohlaví

Pohlaví			Pití alkoholu / užívání drog				Celkem
			nikdy	občas	často	vždy	
Dívka	Počet		934	175	29	8	1146
	Řádková %		81,5%	15,3%	2,5%	,7%	100,0%
	Adjust. stand. residua		2,9	-2,4	-,8	-1,2	
Chlapec	Počet		840	210	34	13	1097
	Řádková %		76,6%	19,1%	3,1%	1,2%	100,0%
	Adjust. stand. residua		-2,9	2,4	,8	1,2	
Celkem	Počet		1774	385	63	21	2243
	Řádková %		79,1%	17,2%	2,8%	,9%	100,0%

Chi-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,06. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.

Tab. 3.3c: Kontingenční tabulka vandalismus podle pohlaví

Pohlaví			Vandalismus				Celkem
			nikdy	občas	často	vždy	
Dívka	Počet		1024	116	6	4	1150
	Řádková %		89,0%	10,1%	,5%	,3%	100,0%
	Adjust. stand. residua		6,1	-4,6	-4,2	-1,7	
Chlapec	Počet		875	183	30	10	1098
	Řádková %		79,7%	16,7%	2,7%	,9%	100,0%
	Adjust. stand. residua		-6,1	4,6	4,2	1,7	
Celkem	Počet		1899	299	36	14	2248
	Řádková %		84,5%	13,3%	1,6%	,6%	100,0%

Chí-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,14. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.

Tab. 3.3d: Kontingenční tabulka krádež pro rozptýlení / zábavu podle pohlaví

Pohlaví			Krádež pro rozptýlení / zábavu				Celkem
			nikdy	občas	často	vždy	
Dívka	Počet		1095	42	10	2	1149
	Řádková %		95,3%	3,7%	,9%	,2%	100,0%
	Adjust. stand. residua		3,9	-4,0	,1	-1,2	
Chlapec	Počet		1003	83	9	5	1100
	Řádková %		91,2%	7,5%	,8%	,5%	100,0%
	Adjust. stand. residua		-3,9	4,0	-,1	1,2	
Celkem	Počet		2098	125	19	7	2249
	Řádková %		93,3%	5,6%	,8%	,3%	100,0%

Chí-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,09. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.

Tab. 3.3e: Kontingenční tabulka sportování podle pohlaví

			Sportování				Celkem
			nikdy	občas	často	vždy	
Pohlaví	Dívka	Počet	222	582	272	62	1138
		Řádková %	19,5%	51,1%	23,9%	5,4%	100,0%
		Adjust. stand. residua	4,6	6,6	-6,6	-6,6	
	Chlapec	Počet	134	406	400	149	1089
		Řádková %	12,3%	37,3%	36,7%	13,7%	100,0%
		Adjust. stand. residua	-4,6	-6,6	6,6	6,6	
Celkem	Počet	356	988	672	211	2227	
	Řádková %	16,0%	44,4%	30,2%	9,5%	100,0%	

Chi-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,219. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.

Tab. 3.3f: Kontingenční tabulka hraní počítačových her / chatování na internetu podle pohlaví

			Hraní počítačových her / chatování na internetu				Celkem
			nikdy	občas	často	vždy	
Pohlaví	Dívka	Počet	278	583	236	42	1139
		Řádková %	24,4%	51,2%	20,7%	3,7%	100,0%
		Adjust. stand. residua	6,7	4,2	-7,0	-6,2	
	Chlapec	Počet	148	469	376	114	1107
		Řádková %	13,4%	42,4%	34,0%	10,3%	100,0%
		Adjust. stand. residua	-6,7	-4,2	7,0	6,2	
Celkem	Počet	426	1052	612	156	2246	
	Řádková %	19,0%	46,8%	27,2%	6,9%	100,0%	

Chi-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,222. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.

Tab. 3.3g: Kontingenční tabulka obtěžování a strašení lidí v okolí podle pohlaví

			Obtěžování a strašení lidí v okolí				Celkem
			nikdy	občas	často	vždy	
Pohlaví	Dívka	Počet	1014	103	17	10	1144
		Řádková %	88,6%	9,0%	1,5%	,9%	100,0%
		Adjust. stand. residua	7,1	-5,9	-3,4	-1,3	
	Chlapec	Počet	850	191	41	16	1098
		Řádková %	77,4%	17,4%	3,7%	1,5%	100,0%
		Adjust. stand. residua	-7,1	5,9	3,4	1,3	
Celkem	Počet	1864	294	58	26	2242	
	Řádková %	83,1%	13,1%	2,6%	1,2%	100,0%	

Chi-kvadrát test je statisticky signifikantní na hladině $\alpha < 0,05$. CC = 0,15. Žlutě jsou podbarvena výrazně (více jak 1,96) kladná adjustovaná standardizovaná rezidua, zeleně jsou podbarvena výrazně (méně než -1,96) záporná adjustovaná standardizovaná rezidua.